

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

м.п.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»
(частина четверта)
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

Розробники навчально-методичних матеріалів – викладачі кафедри:

Завідувачка кафедри цивільного права та процесу, докторка юридичних наук,
професорка

_____ С. Д. Гринько

Професорка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук,
професорка

_____ Ж. Л. Чорна

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії з права, доцентка
_____ М.І. Ромась

Схвалено кафедрою цивільного права та процесу
протокол № 1 від 29 серпня 2024 року

Завідувачка кафедри _____ С.Д.Гринько

29 серпня 2024 року

Декан юридичного факультету

_____ В.М. Захарчук

29 серпня 2024 року

Погоджено методичною радою університету 29 серпня 2024 року, протокол № 1.

Голова методичної ради _____ І.Б. Ковтун

29 серпня 2024 року

Обліковий обсяг навчально-методичних матеріалів – 3,35 ум.др.арк.

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	4
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 4
	1.2.	Лекції	– 5
	1.3.	Семінарські заняття	– 7
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 35
	1.5.	Курсова робота	– 37
	1.6.	Підсумковий контроль	– 39
2.	Схема нарахування балів	–	41
3.	Рекомендовані джерела	–	43
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	51

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (гм.зав.)		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
29.	Зобов'язання з договорів про надання послуг	6	1	1			4
30.	Зобов'язання з договорів про надання транспортних та експедиційних послуг	14	5	3			6
31.	Зобов'язання з договорів зберігання та охорони	10	2	2			6
32.	Зобов'язання з договору страхування	12	2	4			6
33.	Зобов'язання з договорів доручення, комісії, управління майном	16	4	4			8
34.	Зобов'язання з договорів про надання фінансових послуг	13	4	2			7
35.	Зобов'язання з правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	14	2	4			8
36.	Зобов'язання з договору про спільну діяльність	8	2	2			4
37.	Загальні положення про недоговірне зобов'язання	11	2	2			7
38.	Зобов'язання з відшкодування шкоди	20	6	6			8
	Всього годин	124	30	30	-	-	64
	Всього годин за рік	240	60	60			120

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
29.	Зобов'язання з договору про надання послуг	2	2
1.	Поняття, правова природа та види зобов'язань щодо надання послуг.		
2.	Загальна характеристика договору про надання послуг.		
30.	Зобов'язання з договорів про надання транспортних та експедиційних послуг	4	2
1.	Поняття, правова природа та види транспортних зобов'язань.		
2.	Договір перевезення вантажу.		
3.	Особливості укладення та виконання окремих видів договору перевезення вантажу.		
4.	Договір перевезення пасажирів і багажу.		

	Договір транспортного експедирування.		
31.	Зобов'язання з договору зберігання та охорони	2	2
1. 2. 3. 4. 5.	Поняття, правова природа та види зобов'язань з договору зберігання. Загальна характеристика договору зберігання. Особливості укладення та виконання окремих видів договору зберігання. Поняття та правова природа договору охорони. Види договору охорони.		
32.	Зобов'язання зі страхування	2	2
1. 2. 3. 4. 5.	Поняття, правова природа, форми та види зобов'язань зі страхування. Основні страхові поняття. Договір страхування. Укладання договору страхування. Припинення договору страхування.		
33.	Зобов'язання з договорів доручення, комісії, управління майном	2	2
1. 2. 3. 4.	Поняття, правова природа та види зобов'язань про надання юридичних послуг. Договір доручення. Договір комісії. Договір управління майном.		
34.	Зобов'язання з договорів про надання фінансових послуг	4	2
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	Договір позики. Кредитний договір. Договір банківського вкладу. Договір банківського рахунка. Договір рахунка умовного зберігання (ескроу). Договір факторингу. Загальні положення про розрахунки.		
35.	Зобов'язання з правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	2	2
1. 2. 3. 4. 5.	Ліцензія на використання об'єкта інтелектуальної власності. Ліцензійний договір. Договір про створення на замовлення і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.		
36.	Зобов'язання з договору про спільну діяльність	2	
1. 2.	Договір про спільну діяльність. Договір простого товариства.		
37.	Загальні положення про недоговірне зобов'язання	2	2

1. 2. 3. 5. 6. 7.	Поняття та правова природа недоговірних зобов'язань. Загальна характеристика видів недоговірних зобов'язань та їх функції. Зобов'язання з односторонніх правочинів та з дій у чужому інтересі. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Інші види недоговірних зобов'язань		
38.	Зобов'язання із відшкодування шкоди	6	2
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	Поняття та елементи зобов'язань із відшкодування шкоди. Поняття та види зобов'язань внаслідок завдання шкоди правомірною поведінкою. Поняття, види та елементи зобов'язань внаслідок завдання шкоди протиправною поведінкою. Підстава та умови виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди протиправною поведінкою. Способи відшкодування шкоди. Підстави звільнення від обов'язку відшкодування шкоди, завданої протиправною поведінкою. Характеристика окремих видів зобов'язань внаслідок завдання шкоди протиправною поведінкою.		

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 29. Зобов'язання з договору про надання послуг.

Тема 30. Зобов'язання з договорів про надання транспортних та експедиційних послуг

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальна характеристика договорів про надання послуг: поняття, юридичні ознаки договорів. Істотні умови договорів.
2. Відмежування від договорів про виконання робіт.
3. Види перевезень та їх правове регулювання. Мультимодальні перевезення.
4. Договір перевезення вантажу:
  - 4.1. Поняття, юридичні ознаки, істотні умови.
  - 4.2. Сторони, учасники договору.
  - 4.3. Порядок укладення, форма договору.
  - 4.4. Права та обов'язки сторін.
  - 4.5. Відповідальність сторін.
  - 4.6. Особливості договорів перевезення вантажу різними видами транспорту (залізничний, внутрішній водний, морський, повітряний, автомобільний).

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

Броварське лісогосподарське управління 19 грудня відвантажило вагон ялинок для торгівельного підприємства. Ялинки були призначені для продажу до Нового року. Однак залізниця доставила їх покупцю лише 2 січня наступного року, коли вони втратили будь-яку цінність. Торгівельне підприємство подало претензію, а потім і позов до управління залізниці про стягнення 56 610 грн. збитків у зв'язку з прострочкою доставки вантажу. Управління залізниці і претензію, і позов не визнало.

Чи вправі торгівельне підприємство вимагати відшкодування збитків? Які документи необхідні для обґрунтування позицій позивача та відповідача? Як вирішити цей спір?

Задача 2

Вантажовідправник відвантажив аптечному складу м. Вінниця вагон медичної гігроскопічної вати. При вивантаженні та перевірці вантажу виявлено недостачу 7 мішків вати. Окрім того, 2 мішки були розірвані та при їх перевірці виявлено недостачу 9 пакетів вати, про що складено комерційний акт від 15.03.2019 р. № 932.

Вантаж прибув у справному вагоні, зі справними пломбами відправника.

Згідно з даними вагонного листа вагон із спірним вантажем було розвантажено 15.03.2019 року. Вантажовідправник — Черкаська фабрика гігроскопічної вати, - не була викликана для приймання товару та комерційний акт не підписала.

Аптечний склад (м. Вінниця) заявив позов до вантажовідправника та перевізника — Управління Південно-Західної залізниці про стягнення збитків, спричинених недостачею вантажу.

Який договір опосередковує відносини між названими суб'єктами? Який порядок звернення з позовом до залізниці? Перерахуйте підстави, за наявності яких залізниця звільняється від відповідальності. Запропонуйте своє аргументоване вирішення спору.

Задача 3

Сільськогосподарський кооператив звернувся з позовом до господарського суду до Управління Південної залізниці про стягнення вартості двох комбайнів, які не прибули на станцію призначення. Втрата двох комбайнів із п'яти, переданих до перевезення залізничним транспортом, підтверджується комерційним актом. Заперечуючи проти позову, залізниця послалася на практичну неможливість втрати вантажу у зв'язку з його великою вагою.

Якими документами слід обґрунтувати вимоги позивача? Як треба оцінити доводи відповідача? Як вирішити цей спір?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір про надання послуг, виконавець, замовник, матеріальний результат, транспорт, перевезення, вантаж, пасажир, багаж, чартер, коносамент.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу.

Сторонами договору про надання послуг є виконавець та замовник. Предметом договору про надання послуг є виконання певних дій або здійснення певної діяльності, які не мають матеріального результату. Специфічною рисою договору про надання послуг є встановлення вимоги по відношенню до виконавця надати послугу особисто, хоча і

допускається можливість покладення виконання договору на іншу особу, за умови повної відповідальності виконавця перед замовником.

За *договором перевезення вантажу* одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довіреній їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату (ст.909 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, реальний або консенсуальний (на морському транспорті) та відплатний.

Перевізниками вважаються ті транспортні організації, які мають права юридичної особи та яким надано право укладати договори перевезення безпосередньо або через свої підрозділи транспортними статутами (кодексами), а *відправниками* вантажів можуть бути як організації (юридичні особи), так і фізичні особи, яким вантаж належить або на праві власності, або на іншій підставі, передбаченій законом чи договором. А особа, яка має право на одержання вантажу від перевізника, є *одержувачем*. Одержувачем може бути сам відправник або третя особа на користь якої укладено договір.

Предметом договору є послуги щодо доставки ввірених перевізнику матеріальних цінностей (вантажів) до пункту призначення.

Форма договору: письмова; застосовується *система єдиного документу*: а) систему накладної, яка застосовується майже на всіх видах транспорту; б) систему коносаменту, яка застосовується на морському транспорті; в) систему чартеру, яка застосовується на морському та повітряному транспорті. У деяких випадках системи можуть бути комбіновані.

Семінарське заняття 2

Тема 30. Зобов'язання з договорів про надання транспортних та експедиційних послуг

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір перевезення пасажирів та багажу:
  - 1.1. Поняття, юридичні ознаки, істотні умови
  - 1.2. Сторони, учасники договору.
  - 1.3. Порядок укладення, форма договору.
  - 1.4. Права та обов'язки сторін.
  - 1.5. Відповідальність сторін.
2. Договір транспортного експедирування:
  - 2.1. Поняття, юридичні ознаки, сторони.
  - 2.2. Форма договору.
  - 2.3. Істотні умови договору.
  - 2.4. Права та обов'язки сторін.
  - 2.5. Відповідальність сторін.

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

Рудієнко уклала з туристичною фірмою договір на туристичне обслуговування. За ним туристична фірма зобов'язувалася надати Рудієнко наступні послуги: забезпечити її перевезення до місця відпочинку, поселити у готелі, обумовленому у договорі, організувати екскурсійні подорожі. Рудієнко зобов'язувалася оплатити вартість туристичних послуг.

Коли Рудієнко прибула до місця відпочину, з'ясувалося, що вільних місць у готелі, зазначеному у договорі, немає. Представник туристичної фірми запропонував їй поселитися в іншому готелі. Рудієнко відмовилася, вказавши на те, що умови проживання у цьому готелі є надзвичайно низькими. Вона також висловила бажання розірвати з туристичною фірмою договір та повернутися додому.

Представник туристичної фірми відповів, що це неможливо, оскільки літак літає до Києва лише раз на тиждень. Після цього Рудієнко поселилася у готелі, запропонованому представником туристичної фірми.

Повернувшись з відпустки, Рудієнко на підставі Закону України «Про захист прав споживачів» звернулася до суду з позовом про розірвання договору на туристичне обслуговування та стягнення збитків у зв'язку з неналежним наданням послуг. У позовній заяві вона просила повернути їй кошти, сплачені за надання туристичних послуг за договором та відшкодувати моральну шкоду.

Відповідач у судовому засіданні заперечив позовні вимоги, оскільки відсутність у готелі вільних місць — не його вина, а вина готелю, який мав перед туристичною фірмою зобов'язання надати певну кількість місць на визначений період часу.

Чи може бути задоволена вимога Рудієнко про розірвання договору? Чи може виконання виконавцем частини обов'язків за договором про надання послуг звільнити його від відповідальності за договором?

В яких випадках виконавець-підприємець звільняється від відповідальності за договором платного надання послуг?

Які права виникають у споживача у зв'язку з наданням йому послуги неналежної якості згідно з Законом України «Про захист прав споживачів»?

Вирішіть справу по суті.

Задача 2

Громадянин М. згідно з проїзним квитком зайняв місце у купе поїзду Хмельницький - Київ. Роздягнувшись та залишивши свої речі, М. пішов повечеряти до вагону-ресторану. Повернувшись до купе, він не виявив своїх речей. М. пред'явив свої претензії провіднику та начальнику потяга. Останні відмовились зафіксувати факт пропажі та відхилили будь-які вимоги щодо відшкодування втрачених речей.

Повернувшись до Хмельницького, М. пред'явив позов до управління залізниці про відшкодування вартості багажу на суму 890 грн. та моральної шкоди на суму 1000 грн. У позовній заяві було вказано, що речі могли зникнути через невиконання провідником своїх обов'язків.

Чи буде позовна заява задоволена? Вирішіть справу по суті.

Вкажіть відмінність між поняттями «ручна поклажа», «багаж», «вантажо-багаж». Які особливості їх перевезення та відшкодування шкоди за їх втрату.

Задача 3

Турецький здав квиток у касу аеропорту, оскільки літак, на якому він повинен був летіти з Харкова до Києва, затримався на три години і він вже не встигав зробити пересадку на рейс Київ — Анталія у Борисполі, де йому було заброньовано місце. При цьому він вимагав відшкодувати не тільки вартість квитка, але й заплатити штраф, передбачений у транспортному статуті, а також вартість туристичної путівки до Анталії, придбаної в туристичній агенції «Гамалія», та відшкодувати моральну шкоду. Адміністрація аеропорту відмовилася платити, мотивуючи це тим, що затримка вильоту відбулася через страйк заправників палива, а не з вини адміністрації аеропорту.

Чи підлягає задоволенню вимога пасажира Турецького? Чи змінилося б рішення задачі, якби затримка відбулася через відсутність палива або технічної несправності літака?

Задача 4

Управління річкового пароплавства подало позов до організації-контрагента про стягнення 500 тис. грн. штрафу за невиконання плану перевезення вантажу у червні поточного року.

Відповідач, не заперечуючи проти факту невиконання, послався на те, що у червні цього року було велике мілководдя на річці, по якій повинен був проводитись сплав деревини, тому вантаж не міг бути сплавленим до пристані на річці, звідки він вже повинен був перевозитись на суднах річкового пароплавства.

Позивач, визнаючи факт мілководдя на річці, по якій повинна була сплаватися деревина, разом з тим подав акт, з якого видно, що у відповідача у тому місці, звідки повинен був проводитись сплав, заготовленої деревини не було.

Які документи застосовуються для оформлення договору перевезення вантажів на внутрішніх водних шляхах? Чи підлягає позов річкового пароплавства задоволенню? Обґрунтуйте.

Задача 5

Приватний підприємець К. звернувся до суду з позовом до М. про стягнення заборгованості за договором транспортного експедирування. Позов мотивовано тим, що між ним та відповідачем було укладено договір, відповідно до якого відповідач за плату повинен був доставляти вантаж у м. Київ, отримувати за нього гроші та передавати їх позивачеві. Правовідносини щодо виконання цього договору були обумовлені трудовим договором та договором про матеріальну відповідальність. Оскільки трудовий договір не був зареєстрований у державних органах зайнятості населення, позивач вважає, що по суті їх правовідносини зводилися до транспортного експедирування.

25 червня 2019 року відповідач прийняв вантаж для перевезення у м. Київ. 26 червня 2019 року він доставив його, за що отримав гроші у сумі 56080 грн., придбав для позивача товар у м. Жмеринка на суму 19341,48 грн. Після повернення у м. Хмельницький відповідач повідомив його, що гроші у сумі 36738 грн., які він отримав за товар, у нього викрали із машини, з приводу чого останній звертався до правоохоронних органів. Приватний підприємець К. вважає, що М. повинен нести відповідальність за порушення своїх зобов'язань за договором, у зв'язку з чим просив стягнути на його користь з відповідача 36738 грн., а також судові витрати.

Рішенням Хмельницького міськрайонного суду від 12 жовтня 2019 року позов приватного підприємця К. задоволено.

Які відносини (трудові чи цивільні) виникли між приватним підприємцем К. та М.? Чи обґрунтоване рішення суду? Вирішіть справу по суті.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір транспортного експедирування, перевезення, вантаж, пасажир, багаж, цивільно-правова відповідальність, фактична шкода.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За *договором перевезення пасажирів та багажу*, одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу - також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу - також за його провезення (ч.1 ст.910 ЦК України)

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний (перевезення пасажирів) або реальний (перевезення багажу), відплатний. *Сторонами договору є* пасажир – фізична особа (як при перевезенні пасажирів, так і його багажу) та перевізник (транспортна організація, яка відноситься, як правило, до транспорту загального користування).

Форма договору: усна (при купівлі квитка або шляхом здійснення конклюдентних дій, наприклад, шляхом подачі міського транспорту до зупинки, посадка пасажира в таксі, прохід через турнікети метро, здійснення платежу жетоном тощо). *Предметом договору* є надання послуг, пов'язаних з перевезенням.

За *договором транспортного експедирування* одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу (ч.1 ст.929 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний (коли експедитор організує виконання експедиційних послуг) або реальний (коли експедитор надає експедиційні послуги із ввізним йому вантажем), відплатний.

Сторонами договору є клієнт – сторона, якій надають послуги, та експедитор – сторона, яка надає послуги. Предметом договору є послуги, пов'язані з перевезенням вантажу. Послуги можна поділити на основні (по організації перевезення, укладення договору перевезення) та додаткові, які можуть охоплювати будь-які питання транспортування вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей). Форма договору: письмова.

Сторони за договором перевезення вантажу несуть відповідальність у формі відшкодування збитків та (або) сплати неустойки (штрафу, пені).

ЦК України передбачає окремі випадки покладення відповідальності на перевізника за порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення вантажу:

- 1) за ненадання транспортного засобу (ст.921 ЦК України);
- 2) за прострочення доставки вантажу (ст.923 ЦК України);
- 3) за втрату, нестачу, псування або пошкодження вантажу (ст.924 ЦК України).

Перевізник відповідає за збереження вантажу після прийняття його до перевезення та до видачі одержувачеві, якщо не доведе, що втрата, нестача, псування або його пошкодження сталися внаслідок обставин, яким перевізник не міг запобігти та усунення яких від нього не залежало (ч.1 ст.924 ЦК України), а саме сталися не з його вини (*презумпція вини перевізника*). Перевізник, також, може бути звільнений від відповідальності за втрату, нестачу, псування або пошкодження вантажу, якщо доведе наявність обставин усунення яких від перевізника *не залежало*.

Відповідно до ч.2 ст.924 ЦК України, перевізник відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятого до перевезення вантажу *у розмірі фактичної шкоди*. А це означає, що перевізник не зобов'язаний відшкодувати доходи, які одержувач або відправник міг б реально одержати за звичайних обставин, якби їх право не було б порушене (упущену вигоду).

Щодо пред'явлення позову, то застосовується позовна давність в 1 рік з моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів) (ч.3 ст.925 ЦК України); *по-друге*, позовна давність, порядок пред'явлення позовів у спорах, пов'язаних з перевезеннями у закордонному сполученні, встановлюються міжнародними договорами України, транспортними кодексами (статутами) (ст.926 ЦК України), тобто дана норма має відсильний характер.

Відповідно до ст.922 ЦК України, за затримку у відправленні транспортного засобу, що перевозить пасажира, або запізнення у прибутті такого транспортного засобу до пункту призначення перевізник сплачує пасажирові штраф у розмірі, встановленому за домовленістю сторін, транспортними кодексами (статутами).

Згідно ст.928 ЦК України, перевізник несе відповідальність за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю пасажира за правилами Глави 82 ЦК України, якщо договором або законом не встановлена відповідальність перевізника без вини.

Семінарське заняття 3

Тема 31. Зобов'язання з договору зберігання та охорони

Питання для усного опитування та дискусії

1. Підстави виникнення зобов'язань по зберіганню майна.
2. Загальна характеристика договору зберігання:
  - 2.1. Поняття, юридичні ознаки, сфера застосування договору зберігання.
  - 2.2. Сторони договору. Статус професійного зберігача.
  - 2.3. Порядок укладення та форма договору. Істотні умови договору.
  - 2.4. Права та обов'язки сторін.
  - 2.5. Відповідальність зберігача за договором.
3. Договір складського зберігання товарів:
  - 3.1. Поняття, юридичні ознаки. Сторони договору.
  - 3.2. Форма та порядок укладення договору. Поняття та значення простого та подвійного складського свідоцтва.
  - 3.2. Істотні умови договору.
  - 3.3. Права та обов'язки сторін.
  - 3.4. Припинення договору та відповідальність сторін.
4. Характеристика спеціальних видів зберігання в ломбардах, в банку, в камерах схову організацій, транспортних організацій.
5. Аналіз правил зберігання у відомих готелях України та світу.

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

За договором складського зберігання товарний склад прийняв на зберігання від ТОВ «Ластівка» 360 кг м'ясопродуктів та 145 кг риби різних сортів.

У зв'язку із аварією в енергосистемі складські приміщення було відключено від енергопостачання. Товарний склад було попереджено про те, що ремонт ліній електропередач може зайняти 2 доби. Щоб запобігти псуванню переданого на зберігання майна, товарний склад негайно попередив усіх поклаждавців про необхідність забрати товар зі складу. ТОВ «Ластівка» не змогло оперативно вивезти свій товар, у результаті чого частина майна була зіпсована. ТОВ «Ластівка» звернулось до товарного складу з вимогою про відшкодування збитків.

Які правові наслідки дострокового припинення або розірвання договору складського зберігання? Чи підлягає вимога ТОВ «Ластівка» задоволенню? Хто повинен відповідати за збитки, завдані ТОВ «Ластівка»?

Задача 2

Громадянин П. поклав речі у автоматичну у камеру схову на залізничному вокзалі. На наступний день, повернувшись за речами, П. виявив, що камера схову відкрита і речі зникли. П. звернувся до адміністрації залізничного вокзалу з вимогою про відшкодування вартості втрачених речей, зданих на зберігання на суму 5340 грн.

Звернувшись в суд П. вимагав від адміністрації залізничного вокзалу відшкодування вартості втрачених речей, зданих на зберігання на суму 5340 грн.

Які відносини виникли між П. та управлінням залізниці: з договору зберігання чи з договору майнового найму? На кого покладається обов'язок з відшкодування завданих збитків? Вирішіть справу по суті.

Задача 3

Громадянка Л. залишила свій автомобіль «Мерседес» на платній автостоянці. Черговий автостоянки зробив відмітку про автомобіль у журналі реєстрації.

Повернувшись зранку за машиною, Л. виявила, що колеса зняті, з машини викрадено музичну систему вартістю 5000 грн. Л. заявила претензію до адміністрації автостоянки. Остання відмовилась відшкодувати збитки, завдані громадянці Л., посилаючись на те, що автостоянка лише надає місце для користування і тому не несе відповідальності за збереження майна.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Задача 4

Громадянка М. звернулась в поліклініку на прийом до лікаря-терапевта. Перед входом у кабінет стояв вішак для верхнього одягу. Роздягнувшись, М. попросила подивитись за курткою жінку, що сиділа у черзі, та зайшла до кабінету. Після прийому лікаря М. не виявила своєї куртки та звернулась із письмовою заявою до адміністрації лікарні. Їй пояснили, що лікарня не несе відповідальності за речі, залишені без догляду у коридорі, оскільки на першому поверсі працює гардероб.

Чи можна розцінювати наявність вішака у коридорі перед кабінетом лікаря як публічну пропозицію про укладення договору зберігання? Чи виникли правовідносини із зберігання у даному випадку? Чи змінилась би ситуація, якби на першому поверсі поліклініки не було гардеробу, а на дверях кожного кабінету містилося б оголошення «Вхід у верхньому одязі заборонено».

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір зберігання, зберігач, професійний зберігач, поклажодавець, договір складського зберігання товарів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За **договором зберігання** одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності (ст.936 ЦК України). Регулювання договору зберігання здійснюється Главою 66 ЦК України.

Юридичні ознаки договору: односторонній, реальний та безвідплатний. Однак, коли зберігання здійснюється на засадах підприємницької діяльності (професійним зберігачем), то він перетворюється у взаємний, консенсуальний та відплатний.

Сторонами договору за даним договором є поклажодавець та зберігач. **Поклажодавцем** є особа, яка передала річ на зберігання.

Истотною умовою є предмет договору. **Предметом** договору зберігання є послуга, яка полягає в сукупності корисних дій, що спрямовані на прийняття, зберігання та подальше повернення зберігачем певного об'єкту. **Форма** договору зберігання залежить від виду договору і може бути як усна, так і письмова, в тому числі і видача певних документів (розрахунок, квитанція чи інший документ), що підписані зберігачем.

За **договором складського зберігання** товарний склад зобов'язується за плату зберігати товар, переданий йому поклажодавцем, і повернути ці товари у схоронності.

Особливим суб'єктом даного договору є зберігач, яким виступає **товарний склад**, тобто організація, яка зберігає товар та надає послуги, пов'язані зі зберіганням, на засадах підприємницької діяльності. Певними особливостями наділений і об'єкт договору складського зберігання, до якого відноситься **товар**, тобто результат праці, що призначений для подальшої реалізації, а не для споживання. Специфіка даного договору віднаходить своє втілення і в правах та обов'язках сторін, що віднаходить своє закріплення у ст.ст. 978, 979 ЦК України. Ще однією суттєвою відмінністю даного

договору від загальних умов договору зберігання є порядок оформлення складського зберігання *складськими документами*, до яких слід відносити: складську квитанцію, просте складське свідоцтво та подвійне складське свідоцтво.

Під поняттям “*складської квитанції*” слід розуміти документ, яким засвідчується факт прийняття товару на товарний склад, основні показники товару (кількість, якість, асортимент тощо), а також посвідчує право покладавця вимагати повернення товару. *Просте складське свідоцтво* є єдиним документом, що виданий на пред'явника та підтверджує передачу товару на зберігання. *Подвійне складське свідоцтво* складається з двох частин – складського свідоцтва та заставного свідоцтва (варанта). Вимоги до змісту даних документів передбачаються у ст.ст.962, 965 ЦК України.

Семінарське заняття 4

Тема 32. Зобов'язання із страхування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Соціально-економічна суть страхування та його правове регулювання.
2. Основні поняття страхового права. Страховий випадок, страхова сума, страховий платіж.
3. Види та форми страхування. Обов'язкове та добровільне страхування. Співстрахування, перестраховування. Страхування життя, страхування на випадок хвороби (медичне страхування), страхування від нещасного випадку, страхування наземних транспортних засобів, страхування кредитів, поруки.
4. Договір страхування:
  - 4.1. Поняття, юридичні ознаки.
  - 4.2. Сторони договору, учасники страхових правовідносин. Ліцензування діяльності із страхування.
  - 4.3. Порядок укладення договору.
  - 4.4. Істотні умови договору.
  - 4.5. Права, обов'язки, відповідальність сторін.
  - 4.6. Суброгація та регрес.
  - 4.7. Припинення договору. Визнання договору недійсним.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: страхування, страховик, страхувальник, страхова сума, перестраховування, співстрахування, страхова оцінка, страховий платіж, страхове відшкодування, франшиза, договір страхування, договір страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За *договором страхування* одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору (ст.979 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, реальний (набуває чинності з моменту внесення першого страхового платежу, якщо інше не передбачено договором) та відплатний.

Форма договору: обов'язкова письмова шляхом складання одного документа, що підписується сторонами або виданням страхового свідоцтва (поліса, сертифіката). *Сторонами договору* є страховик (лише юридична особа) і страхувальник. Страхувальник

має право укласти із страховиком *договір на користь третьої особи* (застрахованої особи).

Истотними умовами договору є: а) предмет, б) страховий випадок, в) розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума), г) розмір страхового платежу, д) строки сплати страхового платежу, е) строк та є) інші умови, визначені актами цивільного законодавства.

Предметом договору можуть бути майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з: 1) життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування); 2) володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); 3) відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником (страхування відповідальності).

Страховий випадок - це передбачена законодавством або договором подія, з настанням якої виникає обов'язок страхової організації виплатити страхову суму чи страхове відшкодування страхувальникові або іншій третій особі.

Страхова сума - встановлена законодавством чи договором майнового страхування грошова сума, в межах якої страхова організація відповідно до умов страхування зобов'язана виплатити відшкодування при настанні страхового випадку.

Страховий платіж (внесок, премія) - плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховикові згідно з договором добровільного страхування або з умовами обов'язкового страхування.

За майновим страхуванням і страхуванням відповідальності при настанні страхового випадку страховик зобов'язаний сплатити страхові виплати, які називають *страховим відшкодуванням (або забезпеченням)*, що обмежується страховою оцінкою та завданими прямими збитками.

З метою захисту страховика за майновим страхуванням діє правило, закріплене в ст.993 ЦК України, про перехід до страховика права страхувальника про відшкодування збитків – *суброгація*.

Виконання зобов'язання за особистим страхуванням полягає у здійсненні страховиком обумовленої договором *страхової виплати*, яка здійснюється незалежно від суми, яку має отримати одержувач за державним соціальним страхуванням та соціальним забезпеченням, і суми, що має бути йому сплачена як відшкодування збитків.

Види договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності:
1) внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності;
2) договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності.

Поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є документом, технічний опис, зразки, порядок замовлення, організації постачання якого затверджуються Уповноваженим органом за поданням МТСБУ.

Шкодою, заподіяною життю та здоров'ю потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, є:

- шкода, пов'язана з лікуванням потерпілого;
- шкода, пов'язана з тимчасовою втратою працездатності потерпілим;
- шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим;
- моральна шкода, що полягає у фізичному болю та стражданнях, яких потерпілий - фізична особа зазнав у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- шкода, пов'язана із смертю потерпілого.

Страхове відшкодування (регламентна виплата) виплачується, якщо смерть потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди настала протягом одного року після дорожньо-транспортної пригоди та є прямим наслідком цієї дорожньо-транспортної пригоди.

Для отримання страхового відшкодування потерпілий чи інша особа, яка має право на отримання відшкодування, протягом 30 днів з дня подання повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду подає страховику заяву про страхове відшкодування.

Семінарське заняття 5

Тема 32. Зобов'язання із страхування

Питання для усного опитування та дискусії

1. Правова природа страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.
2. Суб'єкти страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.
3. Види договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності та територія дії договорів. Страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання водного та повітряного судна.
4. Укладання договору страхування.
5. Припинення договору страхування.
6. Порядок здійснення страхового відшкодування:
  - 5.1. Відшкодування шкоди, заподіяної третій особі.
  - 5.2. Відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю потерпілого.
  - 5.3. Відшкодування шкоди, пов'язаної з лікуванням потерпілого.
  - 5.4. Шкода, пов'язана з тимчасовою втратою працездатності потерпілим.
  - 5.5. Шкода, пов'язана із смертю потерпілого.
  - 5.3. Шкода, заподіяна майну (пов'язана з пошкодженням транспортного засобу або з фізичним знищенням транспортного засобу).
7. Випадки, коли шкода не відшкодовується.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: страхування, страховик, страхувальник, страхова сума, перестраховання, співстраховання, страхова оцінка, страховий платіж, страхове відшкодування, франшиза, договір страхування, договір страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Види договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності:

- 1) внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності;
- 2) договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності.

Поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є документом, технічний опис, зразки, порядок замовлення, організації постачання якого затверджуються Уповноваженим органом за поданням МТСБУ.

Шкодою, заподіяною життю та здоров'ю потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, є:

- шкода, пов'язана з лікуванням потерпілого;
- шкода, пов'язана з тимчасовою втратою працездатності потерпілим;
- шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим;
- моральна шкода, що полягає у фізичному болю та стражданнях, яких потерпілий - фізична особа зазнав у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- шкода, пов'язана із смертю потерпілого.

Страхове відшкодування (регламентна виплата) виплачується, якщо смерть потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди настала протягом одного року

після дорожньо-транспортної пригоди та є прямим наслідком цієї дорожньо-транспортної пригоди.

Для отримання страхового відшкодування потерпілий чи інша особа, яка має право на отримання відшкодування, протягом 30 днів з дня подання повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду подає страховику заяву про страхове відшкодування

Семінарське заняття 6

Тема 33. Зобов'язання з договорів доручення, комісії, управління майном

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та значення договорів про надання юридичних послуг.
2. Істотні умови договорів про надання юридичних послуг.
3. Підготуйте аналіз таких видів договорів про надання юридичних послуг (з прикладами):
  - 3.1. договори про надання безоплатної первинної та вторинної юридичної допомоги;
  - 3.2. договори у сфері адвокатської діяльності
  - 3.3. договори про юридичні послуги у підприємницькій діяльності.
4. Договір доручення:
  - 4.1. Поняття, значення, юридичні ознаки договору.
  - 4.2. Сторони договору доручення.
  - 4.3. Істотні умови договору.
  - 4.4. Форма та зміст договору доручення.
  - 4.5. Підстави та правові наслідки припинення договору доручення.

Задача 1

Громадянин Олександр звернувся до адвоката Ірини з проханням надати йому юридичні послуги у справі про стягнення боргу з його контрагента. Олександр і Ірина уклали договір про надання юридичних послуг, у якому зазначили наступні умови: Ірина зобов'язується підготувати позовну заяву, представляти інтереси Олександра у суді та надавати консультації протягом усього періоду розгляду справи; Олександр зобов'язується сплатити Ірині гонорар у розмірі 10 000 гривень, половину з яких він має внести авансом, а решту – після завершення справи.

Ірина підготувала позовну заяву та подала її до суду, однак на судові засідання не з'являлася, посилаючись на зайнятість іншими справами. Через це суд залишив позов без розгляду, а Олександр втратив можливість повторного звернення до суду через пропуск строку позовної давності.

Олександр звернувся до Ірини з вимогою повернути аванс та компенсувати збитки, завдані їй недобросовісним виконанням договору. Ірина відмовилася, аргументуючи це тим, що підготовка позовної заяви є частиною виконаних послуг, за які вона вже отримала оплату.

Чи може Олександр вимагати повернення авансу та компенсацію збитків? Чи порушила Ірина умови договору? Якщо так, які правові наслідки це має? Які норми цивільного законодавства України регулюють такі правовідносини?

Семінарське заняття 7

Тема 33. Зобов'язання з договорів доручення, комісії, управління майном

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір комісії:
  - 1.1. Поняття, юридичні ознаки, сфера застосування.

- 1.2. Сторони договору.
- 1.3. Істотні умови договору.
- 1.4. Форма та зміст договору. Вказівки комітента та правові наслідки відступу від них. Субкомісія.
- 1.5. Підстави та правові наслідки припинення договору.
2. Поняття, юридичні ознаки, сторони договору управління майном:
  - 2.1. Істотні умови договору. Особливості правового регулювання майна, що знаходиться в управлінні.
  - 2.2. Права, обов'язки, відповідальність сторін договору управління.
  - 2.3. Припинення договору: підстави та правові наслідки.
3. Аналіз судової практики щодо договорів про надання юридичних послуг.
4. Довірча власність. Трасти. Їх види.

Аудиторна письмова робота:

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

Між М. та П. було укладено договір доручення, відповідно до якого П. доручила М. від її імені представляти її інтереси з питань приватизації квартири. При виконанні доручення М. було витрачено власні грошові кошти в сумі 2295 грн. 25 коп., з яких 2110 грн. 25 коп. – борг за комунальні платежі, 250 грн. – за оформлення довіреності. Згідно договору за надані послуги М. повинен був отримати від П. винагороду у розмірі 2 500 грн.

Після подачі пакету документів до виконкому для вирішення питання по приватизації, П. договір доручення припинила. Відшкодувати витрати та сплатити гонорар М. вона відмовилась.

Які підстави та наслідки дострокового припинення договору доручення? Вирішіть справу по суті.

Задача 2

Підприємець, який за договором дорученням придбав для ТОВ товар, помер до передачі його довірителеві. ТОВ звернулося з вимогою до одного зі спадкоємців негайно передати їй товар. Спадкоємець погодився це зробити лише за умови, що ТОВ компенсує йому витрати, які поніс підприємець у зв'язку з покупкою товару за вищою ціною, ніж була обумовлена з ТОВ у договорі доручення.

Які правові наслідки зумовлює смерть повіреного? Які права та обов'язки мають спадкоємці повіреного? Чи правомірні вимоги ТОВ та Спадкоємця? Як слід діяти ТОВ, якому не було відомо про придбання товару Повіреном за вищою ціною? Як зміниться вирішення спору, якщо ТОВ знало про відступ Повіреного від змісту доручення?

Задача 3

Громадянка Зунова здала до комісійного магазину пальто, яке було оцінене в 5 550 грн. Навідавшись через три тижні до магазину, Зунова виявила, що пальто продано 2 тижні тому, але за 5 000 грн. Продавець пояснила, що згідно Правил комісійної торгівлі, магазин вправі провести переоцінку тих речей, які не реалізовані протягом тривалого строку. Зунова не погодилася з таким поясненням та зажадала виплати їй не 5 000 грн., а 5 550 грн, як було обумовлено у договорі.

Проаналізуйте ситуацію. Ознайомтеся з Правилами комісійної торгівлі непродовольчими товарами.

Задача 4

20.05.2019 р. Іванова уклала договір комісії з Петровим на продаж квартири. Згідно з цим договором вона доручив Петрову продати вищевказану квартиру Міністерству оборони України. Комісіонер Петров уклав договір купівлі-продажу з Міністерством оборони України та продав вищевказану квартиру. Розрахунок за продану квартиру не отримав, змінивши строк оплати на 2020 рік. Іванова звернулася до суду із позовною заявою про розірвання договору комісії та визнання недійсним договору купівлі-продажу.

Які наслідки невиконання або неналежного виконання умов договору комісіонером? Яке рішення має постановити суд?

Задача 5

Сторони уклали договір управління грошовими коштами, за яким установник передав управителю, який не є фінансовою установою, грошові кошти з метою придбання за їх рахунок векселя з наступним його продажем в інтересах установника управління.

У зв'язку з прострочкою виконання зобов'язань управителя перед установником останній подав позов про стягнення суми заборгованості. Відповідач (управитель) подав зустрічний позов про визнання договору управління недійсним, з огляду на невідповідність його змісту вимогам ч. 2 ст. 1030 ЦК, в якому забороняється використання грошових коштів в якості предмету договору управління майном.

Вирішіть справу.

Задача 6

За договором управління майном в управління передано належний установникові на праві власності житловий будинок на користь вигодонабувача з правом безоплатного проживання у будинку строком десять років. Через один рік після укладання договору установник управління майном продав будинок іншій особі. Новий власник будинку пред'явив позов до суду про визнання недійсним цього договору та позбавлення вигодонабувача права проживати у спірному будинку.

Вирішіть справу.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: юридичні послуги, договір доручення, передоручення, довіритель, повірений, договір комісії, субкомісія, комісіонер, комітент, договір управління майном, установник управління, управитель, вигодонабувач, юридичні посліги, фактичні послуги.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За *договором доручення* одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії (ст. 1000 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний та відплатний. Однак договором або законом може бути передбачено виконання дій повіреним безоплатно.

Сторонами договору виступають *повірений* - особа, яка зобов'язується виконати юридичні дії, та *довіритель* - особа, яка доручає повіреному виконати ці дії. *Істотною умовою договору* є умова про предмет. *Предметом договору доручення* є юридичні дії повіреного (укладення правочинів, вчинення процесуальних дій, складання актів тощо).

Характерним для договору доручення є те, що повірений виконує юридичні дії від імені й за рахунок довірителя. Повірений виступає як представник свого довірителя перед третіми особами. Договір доручення це одна з можливих підстав виникнення правовідносин по представництву. Повірений діє на підставі доручення.

За *договором комісії* одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента (ст.1011 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний та відплатний.

Сторонами договору є комітент і комісіонер. *Комітент* - це особа, яка дає комісійне доручення, а *комісіонер* - особа, яка приймає комісійне доручення. *Істотними умовами договору* є умови про предмет та ціну. *Предметом договору комісії* є правочин, який комісіонер укладає з третіми особами за рахунок комітента з приводу продажу чи купівлі майна. Тобто, предметом договору є юридичні акти (правочини), а не фактичні дії, як, наприклад, у договорах перевезення, зберігання тощо.

За *договором управління майном* одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача) (ст.1029 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, реальний та відплатний. *Сторонами договору* є установник управління і управитель, а у випадках, передбачених договором, - вигодонабувач. *Установником управління* є власник майна, а в передбачених законом випадках: орган опіки та піклування, якщо власником майна є фізична особа, місце перебування якої невідоме або її визнано безвісно відсутньою; опікун або орган опіки та піклування, якщо власником майна є малолітня особа або фізична особа, яка визнана недієздатною; неповнолітня особа за дозволом батьків (усиновлювачів) або піклувальника, якщо власником майна є ця неповнолітня особа; піклувальник, якщо власником майна є особа, цивільна дієздатність якої обмежена. *Управителем* може бути суб'єкт підприємницької діяльності. При цьому управителем не може бути: а) орган державної влади, орган влади АРК, або орган місцевого самоврядування, якщо інше не встановлено законом; б) вигодонабувач.

Істотними умовами договору є перелік майна, що передається в управління, та розмір і форма плати за управління майном.

Предметом договору можуть бути: а) підприємство як єдиний майновий комплекс; б) нерухома річ; в) цінні папери; г) майнові права; д) інше майно. При цьому, майно, передане в управління, має бути відокремлене від іншого майна установника управління та від майна управителя.

Семінарське заняття 8

Тема 34. Зобов'язання з договорів про надання фінансових послуг

Питання для усного опитування та дискусії

1. Договір позики:
  - 1.1. Поняття, юридичні ознаки та сфера застосування.
  - 1.2. Істотні умови договору.
  - 1.3. Сторони, зміст та форма договору позики.
  - 1.4. Припинення договору позики. Відповідальність позичальника.
2. Кредитний договір:
  - 1.1. Поняття та сфера застосування. Відмінність від договору позики.
  - 1.2. Особливості суб'єктного складу.
  - 1.3. Форма та істотні умови кредитного договору. Проценти за кредитним договором.
  - 1.4. Права та обов'язки сторін.
2. Договір фінансування під уступку грошової вимоги (факторинг):
  - 1.1. Поняття, юридичні ознаки, значення та сфера застосування договору.
  - 1.2. Співвідношення з цесією та кредитним договором.
  - 1.3. Форма, порядок укладення, істотні умови договору.

1.4. Права та обов'язки сторін.

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

У січні 2019 р. між Арутюновим (позикодавець) та Січко (позичальник) було укладено договір позики, предметом якого була грошова сума. Договір укладений строком на 1 рік з виплатою відсотків. Через три місяці після укладення договору Арутюнов пред'явив до Січка вимогу щодо сплати грошей, пославшись на тяжке матеріальне становище, в якому він раптово опинився через неочікуване скорочення штату працівників, під яке він потрапив. Арутюнов вважав, що такі обставини є обставинами непереборної сили (форс-мажор), а відтак він не може нести відповідальність за односторонню відмову від договору.

Січко погодився з вимогами Арутюнова, проте натомість повідомив його про те, що він, у свою чергу, звільняється від обов'язку сплачувати відсотки за позику. На його думку, у даному випадку має місце залік (зарахування) взаємних вимог за договором.

Чи правомірними є вимоги позичальника та позикодавця?

Задача 2

Гр-ка Сичкіна звернулася у суд з позовом, в якому просить визнати недійсними договір позики, посвідчений приватним нотаріусом та три договори про внесення до нього змін. В обґрунтування своїх вимог позивач посилається на те, що її чоловік гр-н Сичкін без згоди дружини уклав вищевказані договори, чим порушив її права щодо спільної сумісної власності, оскільки у разі невиконання боржником умов оспорюваних договорів останній буде відповідати своїм майном.

Чи застосовується до відносин із договору позики ст. 65 СК України, згідно з якою згода подружжя вимагається у разі розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя? Вирішіть спір, використовуючи окрім норм законодавства і правові позиції Верховного Суду.

Задача 3

Підприємець уклав кредитний договір з комерційним банком. З'явившись у банк за одержанням кредиту наступного дня після встановленого договором терміну його одержання, Підприємець сказав, що весь кредит йому не потрібний і він візьме тільки половину суми. Банк йому відмовив та запропонував взяти кредит у повному розмірі відповідно до договору.

Чи правомірні дії Підприємця та банку? Вирішіть справу.

Задача 4

«Приватбанк» 05.11.2018 р. уклав кредитний договір з гр-кою Щокіною у розмірі 10000 грн. З моменту оформлення кредиту погашення не проводилися. Протягом року заборгованість по кредиту не гасилась і становила 10 000 грн.

23.10.2019 р. в Банк звернулася с заявою гр-ка Щокіна з інформацією про те, що вона кредит не отримувала, про кредит дізналась від співробітників банку, паспорт не втрачала і пред'явила для огляду оригінал паспорта. Візуально при порівнянні фото в оригіналі паспорта особи гр-ки Щокіної та фотографії у ксерокопії паспорта встановлено, що на фотографії у ксерокопії зображена не вона. При огляді документів кредитної справи вона пояснила, що у ксерокопії її паспорта розміщена фотографія невідомої їй людини; підписи та почерк, виконані від її імені на копіях паспорта, ІН, анкеті позичальника,

договорі – також не її; внесені дані про місце проживання в заяві на видачу кредиту не відповідають дійсності: гр-ка Щокіна за вказаною адресою ніколи не проживала.

Які подальші дії повинні вчинити співробітники банку та (або) гр-ка Щокіна? Чи є дані обставини підставою для визнання договору недійсним?

Чи зобов'язана гр-ка Щокіна відшкодувати суми заборгованості за вказаним кредитним договором? Вирішіть спір.

Задача 5

Підприємець Дунаєвський з метою погашення заборгованості за кредитним договором перед комерційним банком продав останньому грошову вимогу до підприємця Крамаря, термін платежу якої вже настав.

Банк запропонував Крамарю погасити грошову вимогу. Щоб її сплатити, Крамар був змушений терміново продати за зниженою ціною товар, отриманий від Дунаєвського.

Після цього Крамар пред'явив вимогу до Дунаєвського про відшкодування збитків, викликаних порушенням останнім договору, укладеного між ними при здійсненні угоди по купівлі-продажу товару, де було зазначено про заборону уступки вимоги.

Чи правомірна вимога Крамаря до Дунаєвського? Чи буде дійсною уступка комерційному банку грошової вимоги, якщо між Дунаєвським та Крамарем існує угода про її заборону? Вирішіть справу.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір позики, кредитний договір, позикодавець, позичальник, факторинг, цесія, фактор, клієнт.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості (ст.1046 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: односторонній, реальний, безвідплатний або відплатний. **Сторонами договору є позикодавець та позичальник.**

Истотною умовою договору позики є його предмет. **Предметом** договору позики можуть бути грошові кошти або інші речі, визначені **родовими ознаками**, причому позичальник, отримавши за договором позики грошові кошти, зобов'язаний повернути позикодавцеві таку ж суму, а якщо мова йшла про зазначені вище речі – рівну кількість речей того ж роду та такої ж якості.

Форма договору: усна або письмова. Спрощене оформлення договору позики можливе шляхом представлення розписки позичальника або іншого документа, який посвідчує передання йому позикодавцем визначеної грошової суми або визначеної кількості речей.

За кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти (ст.1054 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний, відплатний. **Сторонами договору є кредитодавець та позичальник.** Кредитодавцем за договором кредиту, насамперед, може бути банк.

Истотною умовою договору кредитування є його предмет. Предметом кредитного договору можуть бути лише грошові кошти, але в жодному разі не речі. **Кредит** – це грошові кошти, що надані за кредитним договором банком або іншою фінансовою установою (кредитодавцем) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором.

Якщо позичальником є суб'єкти господарської діяльності, то вони можуть використовувати такі форми кредиту: *банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний*. Якщо позичальником є фізична особа, то кредит може надаватись лише у формі *споживчого кредиту* та лише в національній грошовій одиниці. *Форма договору*: письмова.

За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) (ст.1077 ЦК України).

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний, відплатний. *Сторонами договору* є фактор і клієнт (ст.1079 ЦК України). *Фактором* може бути банк або фінансова установа, а також фізична особа – підприємець, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції. *Клієнтом* може бути фізична або юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності.

Види договорів факторингу:

- 1) договір купівлі грошової вимоги;
- 2) договір з метою забезпечення виконання зобов'язання.

Предметом договору виступає право грошової вимоги, при чому як зрілої, тобто такої, строк платежу за якою настав (наявна вимога), а також майбутньої вимоги, тобто вимоги, яка виникне у майбутньому (ст.1078 ЦК України).

Семінарське заняття 9

Тема 35. Зобов'язання з правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальна характеристика зобов'язань щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
2. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав:
  - 2.1. *Договір про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав*
  - 2.2. *Договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав.*
3. Винагороди за використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав (паушальні платежі, роялті)
4. Договори у сфері створення і використання досягнень науки і техніки.
5. Підготуйте проєкт про відомі всесвітні, всеукраїнські спори щодо розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав (наприклад, «Рошен» виграв спір про те, що назва «київський торт» належить лише цій компанії).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Композитор разом з поетом створили декілька весільних пісень, які були виконані у концертному залі. Видавництво звернулось до авторів з пропозицією про видання цих пісень.

З ким повинен бути укладений цей договір, якщо видавництво має намір водночас видати ноти з текстом, а також ноти та текст окремо? Які види співавторства передбачає законодавство?

Задача 2

Колектив авторів уклав договір з видавництвом про видання їх підручника. Видавництво провело значну роботу по підготовці підручника до видавництва та сплатило авторам 60% винагороди. Проте через відсутність коштів випуск підручника у світ був переданий приватній фірмі. Автори встановили, що рукопис цією фірмою був втрачений.

Автори цікавляться: 1) Чи мало право видавництво без їх згоди передавати видання підручника фірмі? 2) До кого вони можуть адресувати вимоги про захист своїх прав?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: зобов'язання щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, договір про передачу авторських та суміжних прав, автор, твір, паушальний платіж, роялті.

Автору та іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання твору будь-яким одним або всіма відомими способами на підставі відповідних договорів, на підставі яких передаються лише майнові права.

До 01.01.2023 року у Законі України «Про авторське право і суміжні права» (ст. 31) було зазначено, що передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським договором.

Відповідно до нового закону «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 року договірні зобов'язання у сфері авторського права зазнали певних змін. За даним законом поняття авторського договору відсутнє.

Натомість ст. 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права» 2022 р. вказано наступне.

Розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав може здійснюватися на підставі:

договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав;

договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав;

ліцензійного договору на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав;

публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав;

іншого правочину щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких міжнародних договорів:

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971. Всесвітня організація інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text

Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952. Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

законів України:

Цивільний кодекс України (глава 75).

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022. № 2811-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 196.

Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 205.

Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164;

Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64;

Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5.07.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286;

Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377;

Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650;

Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 6. Ст. 205.

Семінарське заняття 10

Тема 35. Зобов'язання з правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Питання для усного опитування та дискусії

1. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності:
  - 1.1. *Поняття та значення ліцензії.*
  - 1.2. *Види ліцензій.*
2. Ліцензійний договір:
  - 2.1. *Поняття та юридичні ознаки ліцензійного договору.*
  - 2.2. *Сторони ліцензійного договору.*
  - 2.3. *Істотні умови та форма ліцензійного договору.*
  - 2.4. *Зміст ліцензійного договору.*
  - 2.5. *Припинення ліцензійного договору.*
  - 2.6. *Види ліцензійних платежів.*
3. Договір комерційної концесії (франчайзингу):
  - 3.1. *Поняття, сторони, істотні умови та форма договору комерційної концесії (франчайзингу).*
  - 3.2. *Зміст договору комерційної концесії (франчайзингу).*
  - 3.3. *Припинення договору комерційної концесії (франчайзингу).*
  - 3.4. *Договір комерційної субконцесії.*
4. Підготуйте проєкт про відомі бізнеси, які працюють на умовах франшизи (наприклад, «Галя Балувана», G.Bar, історія створення, приклад договору, можливі цікаві факти або спори).

Ситуативні завдання

Вирішіть задачі:

Задача 1

Троє конструкторів-винахідників створили корисну модель «Пристрій для демонтажу шин» та одержали патент. Співвласники патенту на цю модель одержали від акціонерного товариства пропозицію про продаж патенту. Двоє з трьох співвласників висловили бажання продати його на умовах, запропонованих акціонерним товариством, але третій співвласник проти цього заперечував, доводячи, що вони самі повинні удосконалити модель та одержати патент на винахід, який пізніше може бути реалізований з більшою вигодою.

Оскільки досягти домовленості не вдалося, власники патенту звернулись за консультацією до юриста.

Яке роз'яснення їм необхідно дати? Які способи передачі патентних прав на використання запатентованих розробок передбачає чинне законодавство? Чи може бути корисна модель одночасно запатентованою як винахід?

Задача 2

На протязі декількох років власник патенту Кузін відмовлявся від неодноразових пропозицій надати дозвіл на використання винаходу. Зацікавлений у використанні винаходу автомобільний завод звернувся до суду з позовом про надання йому примусової ліцензії (дозволу) на використання винаходу.

Який строк дії патенту на винахід встановлює законодавство України? Чи вправі власник патенту заборонити іншим особам використовувати винахід? Які правові наслідки спливу строку дії патенту? Яке рішення повинен прийняти суд?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: ліцензія, виключна ліцензія, одинична ліцензія, невиключна ліцензія, ліцензійний договір, ліцензіар, ліцензіат, договір комерційної концесії (франчайзинг), правоволоділець, користувач, промислова власність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 75-76);

Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32;

Про правову охорону географічних зазначень: Закон України 16.06.1999 *Відомості Верховної Ради України* 1999. № 32. Ст. 267;

Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28;

Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34;

Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. *Відомості Верховної Ради України* . 1993. №21. Ст. 218.

Семінарське заняття 11

Тема 36. Зобов'язання з договору про спільну діяльність

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальні положення про спільну діяльність.
2. Поняття та види договорів про спільну діяльність.
3. Договір простого товариства:
  - 3.1. Поняття та юридичні ознаки договору простого товариства.
  - 3.2. Істотні умови та форма договору простого товариства.

- 3.3. Зміст договору простого товариства.
 3.4. Виконання та припинення договору простого товариства.
 4. Проаналізуйте на сайті Прозорро (або іншого ресурсу) укладені договори про спільну діяльність та підготуйте по ним аналіз.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: зобов'язання із спільної діяльності, договір простого товариства, спільне майно, вклад, засновницький договір.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України (глава 77);

Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.1997 р. № 112.

Семінарське заняття 12

Тема 37. Загальні положення про недоговірне зобов'язання

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, характерні ознаки та функції недоговірних зобов'язань. Відмінність від договірних зобов'язань.
2. Види недоговірних зобов'язань.
3. Зобов'язання з односторонніх правочинів:
  - 3.1. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу.
  - 3.2. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу.
  - 3.3. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
  - 3.4. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
  - 3.5. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
4. Аналіз судової праткики щодо зобов'язань з односторонніх правочинів.

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

Осокін випадково знайшов у метро гаманець, в якому виявилася візитка з домашньою адресою та фотографією Кілова. Виявилось, що гаманець дійсно належить Кілову, якому Осокін його й повернув. Після цього Осокін випадково у газеті натрапив на оголошення про винагороду у розмірі 1000 грн., обіцяну Кіловим тому, хто знайде його гаманець.

Осокін звернувся до Кілова з вимогою про сплату винагороди, посилаючись на те, що він виконав умови публічної обіцянки винагороди, визначені Кіловим. Останній відмовився виплатити винагороду, пославшись на те, що він здійснив би її виплату, якби Осокін пред'явив до нього вимогу одночасно з поверненням гаманця.

Чи має право Осокін претендувати на одержання винагороди?

Задача 2

Повертаючись додому з роботи, пожежник Татарінов побачив, що з-під дверей магазину, що належить ТОВ «Весна», йде густий дим. Оскільки у магазині ніхто не відповідав на крики Татарінова, останній вибив вітрину магазину, загасив пожежу та врятував непритомну прибиральницю магазину Сороку, через недопалок цигарки якої виникла пожежа.

ТОВ «Весна» пред'явила вимогу до Татарінова про відшкодування шкоди, завданої знищенням вітрини, посилаючись на те, що товариство не уповноважувало Татарінова на вчинення зазначених дій. Татарінов у свою чергу зазначив, що рятувати чуже життя та майно від пожежі — його службовий обов'язок, тому ці відносини взагалі не можуть регулюватися цивільним правом, адже є трудовими. Він вважає, що пожежна частина, в якій він працює, зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану його здоров'ю, адже, рятуючи життя та майно інших від пожежі, Татарінов ушкодив руку та зазнав опіків, на лікування яких витратив 7 000 грн.

Чиї вимоги є правомірними? Вирішіть справу по суті.

Задача 3

Протягом двох років Кудряшов замовляв у приватного підприємства «Київ Мега Трейдинг» товари-книги. 15 березня 2019 року він отримав сертифікат за підписом директора ПП «Київ Мега Трейдинг» на отримання плазмового телевізора. У ньому зазначено: «Призова комісія засвідчує, що особа, зазначена у сертифікаті, Кудряшов, є переможцем. Переможець має пред'явити цей сертифікат при одержанні плазмового телевізора». У цей же день, відповідно до умов, викладених у сертифікаті, він надіслав на адресу ПП купон переможця на три головні цінності: плазмовий телевізор, стильний мобільний телефон та 1 тис. грн. Однак ПП не виконало своїх зобов'язань, не передав у власність Кудряшов зазначені призи. Кудряшов звернувся до суду із вимогою зобов'язати ПП «Київ Мега Трейдинг» передати йому виграні призи, а також 20 тис. грн. на відшкодування моральної шкоди, мотивуючи це тим, що вказані дії по видачі призів впливають з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу.

Вирішіть спір.

Задача 4

По телеканалі «ГВТ» торговельна марка «Старт» оголосила конкурс про створення найкращого рекламного слогану спортивним товарам, що нею виробляються. Поет Петришин вирішив узяти участь у конкурсі, надіславши на адресу, зазначену в оголошенні, кілька варіантів рекламних слоганів.

На ім'я Петришина надійшов лист від торговельної марки «Старт», в якій була висловлена вдячність Петришину за його працю, проте вказувалося, що у зв'язку з перепрофілюванням її діяльності вона більше не займається виробництвом спортивної продукції, а відтак конкурс був скасований, про що раніше повідомлялося по радіо.

Хто виступив організатором конкурсу? Чи правомірні дії торговельної марки «Старт»? Чи може Петришин претендувати на виплату винагороди?

Чи змінилося б вирішення справи, якби Петришин для виконання конкурсного завдання узяв би відпустку за свій рахунок?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: недоговірні зобов'язання, зобов'язання із публічної обіцянки винагороди, зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення, зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи, зобов'язання із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної

особи або майну юридичної особи, зобов'язання із відшкодування шкоди, зобов'язання із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Недоговірні зобов'язання характеризуються такими ознаками:

недоговірні виникають тоді, коли суб'єкти не знаходилися в цивільних правовідносинах (однак правила про деліктну відповідальність поширюються й на завдання шкоди особою, з якою у потерпілого укладено договір, наприклад, відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) (ст.1209-1211 ЦК України);

недоговірні зобов'язання - це завжди новий юридичний обов'язок, а в деліктних зобов'язаннях він покладається на правопорушника замість невиконаного;

недоговірні зобов'язання виникають з порушення абсолютних прав;

недоговірні зобов'язання регулюється виключно імперативними;

деліктна відповідальність настає тільки у формі відшкодування шкоди;

для зобов'язань із відшкодування шкоди має значення тільки умисел і груба необережність потерпілого та матеріальний стан заподіювача шкоди – фізичної особи.

Законодавець розрізняє наступні види недоговірних зобов'язань:

зобов'язання із публічної обіцянки винагороди;

зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення;

зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи;

зобов'язання із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи;

зобов'язання із відшкодування шкоди;

зобов'язання із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Семінарське заняття 13

Тема 38. Зобов'язання із відшкодування шкоди

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальна характеристика зобов'язань із відшкодування шкоди:
  - 1.1. Поняття, суб'єкти, об'єкт і зміст зобов'язань із відшкодування шкоди.
  - 1.2. Підстава та умови виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди.
  - 1.3. Випадки виникнення зобов'язань внаслідок вчинення правомірних дій.
  - 1.4. Обсяг, характер та розмір відшкодування шкоди.
2. Окремі види зобов'язань із відшкодування шкоди:
  - 2.1. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або місцевого самоврядування, їх посадовою або службовою особою.
  - 2.2. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями та бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду.
  - 2.3. Аналіз судової практики.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: зобов'язання із відшкодування шкоди, казус (випадок), непереборна сила, умисел потерпілого, завдавач шкоди, потерпілий, відшкодування шкоди в натурі, відшкодування збитків.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За зобов'язанням із відшкодування шкоди особа, яка завдала шкоди неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також майну фізичної або юридичної особи, зобов'язана її відшкодувати, а потерпілий має право на відшкодування завданої шкоди в повному обсязі.

Підставою виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди може бути правопорушення та правомірна поведінка завдавача шкоди. Умовами виникнення: наявність шкоди, протиправна дія, бездіяльність, рішення, причинно-наслідковий зв'язок, вина (крім випадків відповідальності незалежно від вини).

До підстав звільнення від *деліктної відповідальності* заподіювача шкоди законодавець відносить *казус (випадок), непереборну силу та умисел потерпілого*.

Суб'єктами деліктного зобов'язання є боржник і кредитор. *Боржником* є особа, яка зобов'язана відшкодувати завдану шкоду (або завдавач шкоди), а *кредитором* – потерпілий.

Об'єктом деліктного зобов'язання є дії божника по відшкодуванню завданої шкоди у повному розмірі.

Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого: а) в натурі (передати річ того ж роду і такої ж якості, полагодити річ тощо); б) відшкодування завданих збитків.

За загальним правилом, шкоду, що завдана працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) відшкодує юридична чи фізична особа, з якою цей працівник знаходиться в трудових відносинах (ч.1 ст.1172 ЦК України).

Відповідальність за шкоду, яка завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень (ст.1173 ЦК України), посадовими або службовими особами цих органів (ст.1174 ЦК України), а також шкода, яка завдана в результаті прийняття зазначеними органами нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований (ст.1175 ЦК України) відшкодовується державою, АРК або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цих органів та їх посадових чи службових осіб.

Семінарське заняття 14

Тема 38. Зобов'язання із відшкодування шкоди

Питання для усного опитування та дискусії

1. Окремі види зобов'язань із завдання шкоди (продовження):
  - 1.2. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
  - 1.3. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою та неповнолітньою особою.
  - 1.4. Відшкодування шкоди, завданої злочинцем.
  - 1.5. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою, та фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.
  - 1.6. Аналіз судової практики.

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

Секретар міськрайонного суду Іванова викликала повісткою в якості відповідача у справі про стягнення аліментів І.Н. Голубенка, який мешкав в 40 км. від райцентру, у селі Ушаки. При розгляді справи було з'ясовано, що належним відповідачем є його однофамілець, який мешкає у сусідньому селі Ушки. Виявилось, що при оформленні повістки Іванова помилилась у кодї села.

І.Н. Голубенко почав вимагати від суду відшкодувати йому витрати на поїздку та втрачений у зв'язку з цим заробіток.

Чи підлягає ця вимога задоволенню?

Задача 2

Волков покінчив життя самогубством, кинувшись під поїзд. Дружина загиблого пред'явила позов до управління залізниці про відшкодування шкоди на утримання двох малолітніх дітей віком 5 та 9 років та на своє утримання, оскільки вона не працює у зв'язку з необхідністю доглядати за дітьми. Позов подала і мати загиблого Волкова, яка вважала, що хоча вона і не знаходилась на його утриманні, однак за віком (58 років) та станом здоров'я потребує матеріальної допомоги.

Відповідач заперечував проти позову, посилаючись на те, що Волков сам кинувся під поїзд і машиніст не зміг відвернути його загибель. При розгляді справи було встановлено, що самогубство Волков здійснив у стані запаморочення на ґрунті психічного захворювання.

Чи підлягає позов задоволенню? Аргументуйте.

Задача 3

А. Буров, який страждав на тяжке психічне захворювання, проник до квартири Снігурової та пошкодив належне їй майно. Шкода склала 5 000 грн. Снігурова подала позов про стягнення зазначеної суми до матері хворого — О. Бурової, як до такої, що не здійснювала належного контролю за своїм хворим сином.

У процесі судового розгляду справи було встановлено, що, по-перше, А. Буров не визнавався недієздатним у встановленому законом порядку; та, по-друге, його мати під час заподіяння ним шкоди тяжко хворіла та знаходилась на стаціонарному лікуванні у лікарні.

Хто є належним відповідачем за позовом Снігурової? Чи підлягає позов задоволенню? Які варіанти розвитку подій можуть мати місце у подальшому?

Задача 4

Петрова внаслідок необережного поводження з ножицями серйозно поранила руку Нікіфоровій, яка працювала разом з нею на фабриці.

Потерпіла звернулась до юридичної консультації з проханням роз'яснити: до кого вона може подати позов про відшкодування шкоди: до Петрової чи до фабрики? Яку пораду слід дати Нікіфоровій?

Задача 5

Працівник Хімзаводу Журчик вкрав із цистерни, що належала Хімзаводу, метиловий спирт, яким пригостив свого приятеля Солодко. У наслідок отруєння Журчик втратив зір на обидва ока та став інвалідом І групи, а Солодко втратив зір на 50% та став інвалідом ІІ групи. Вважаючи, що використання та зберігання метилового спирту є джерелом підвищеної небезпеки, Журчик та Солодко пред'явили позов до Хімзаводу з вимогою відшкодувати шкоду, заподіяну їх здоров'ю.

Яке рішення повинен прийняти суд? Рішення аргументуйте.

Задача 6

Від'їжджаючи у відрядження на 2 дні, батьки малолітнього Богдана (13 років) попросили сусідку Ібрагімову доглядати за Богданом та надавати йому у разі необхідності допомогу. У перший день, залишившись один дома, Богдан почав пускати з балкону паперові літачки, підпалюючи їм хвости. Один з літачків попав на балкон Соколової. Почалася пожежа, внаслідок якої Соколовій було заподіяно майнову шкоду у розмірі 20 000 грн.

Соколова звернулася до батьків Богдана з вимогою про відшкодування шкоди. Але останні заявили, що шкоду повинна відшкодувати сусідка Ібрагімова, яка повинна була доглядати за Богданом під час їх відрядження.

Вирішіть справу. Відповідь аргументуйте.

Задача 7

Колишнє подружжя Іванченків (Ірина та Олег), які мешкали після розлучення в одній квартирі, знаходились у неприязних стосунках. Після чергової сварки І. Іванченко розіслала близьким родичам колишнього чоловіка телеграми, в яких повідомила про його смерть.

Коли родичі, що прибули із різних міст, з'ясували, що О. Іванченко живий та здоровий, вони вирішили звернутися до адвоката з питанням, чи мають вони юридичні підстави вимагати від І. Іванченко відшкодування витрат, що вони понесли на авіаквитки, проживання у готелі та харчування, а також моральної шкоди.

Яку відповідь повинен надати адвокат? Які норми закону слід використати для відповіді на питання?

Задача 8

Петренко пред'явив позов до виробничого об'єднання «Поліграфкнига» про відшкодування шкоди, завданої здоров'ю.

У позові він зазначив, що працює у відповідача з 2010 р. на посаді інженера. 30 березня 2019 р. при прямуванні з роботи його було побито невідомими, внаслідок чого він протягом двох тижнів перебував на лікарняному та втратив у заробітку.

Посилаючись на ці обставини, а також на те, що відповідальність за втрату ним заробітку повинен нести відповідач, оскільки нещасний випадок стався з ним по дорозі з роботи, Петренко просить стягнути на його користь 3 000 гривень втраченого заробітку.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 9

Іванова звернулася до суду з позовом до редакції газети «Сім'я і дім» про відшкодування моральної шкоди. Підставою для вимоги була та обставина, що у вересні 2019 р. в цьому виданні була опублікована стаття, в якій висвітлені обставини загибелі сина позивачки, причому інформація була подана з негативним відтінком та критикою поведінки загиблого (він грубо порушив правила дорожнього руху), у наслідок чого їй завдано моральних страждань та заподіяно моральну шкоду. У доповненнях до позову позивачка просила суд зобов'язати відповідача спростувати негативну інформацію про її сина та вибачитися перед рідними та близькими загиблого.

Яке рішення повинен винести суд?

Семінарське заняття 15

Тема 38. Зобов'язання із відшкодування шкоди

Питання для усного опитування та дискусії

1.1. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

- 1.2. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю (продовження).
- 1.3. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт та послуг.
- 1.4. Аналіз судової практики.
2. Зобов'язання із набуття та збереження майна без достатньої правової підстави.

Аудиторна письмова робота

Студенти вирішують ситуації за поданою фабулою з теми заняття:

Задача 1

У вересні 2019 р. Прохорова звернулася до суду з позовом до ТОВ «Антарес» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. У заяві зазначено, що 10 березня 2019 р. о 16 годині автомобілем ІЖ-2715 під керуванням працівника ТОВ «Антарес» Володіним їй завдано тілесні ушкодження. Через тривале лікування та моральні страждання позивачка зазнала матеріальних та моральних втрат, які вона просила відшкодувати.

ТОВ «Антарес» проти позову заперечувало, обґрунтовуючи це тим, що автомобіль ІЖ-2715 належить Володіну на праві власності, а отже, відповідальність повинна бути покладена на нього як на володільця джерела підвищеної небезпеки.

Вирішіть справу.

Задача 2

До суду з позовною заявою проти АТП-11 звернулися пасажирки автобусу, що належав АТП-11, який у серпні 2019 р. слідував за маршрутом Київ — Харків. Із обставин справи виявилось, що, переїжджаючи через залізничний переїзд, автобус зіткнувся з потягом. У наслідок аварії пасажирки автобусу отримали тілесні ушкодження, деякі з них стали інвалідами II та I групи.

Під час слідства водій автобусу показав, що переїзд, який знаходиться у віданні Південної залізниці, був регульованим, але на той момент світлофор не працював. Тому водій, не побачивши потягу, поїхав через переїзд, у результаті чого трапилася аварія.

Вирішіть справу. На кого та в якому розмірі буде покладена відповідальність за шкоду, заподіяну здоров'ю громадян?

Задача 3

Між Козирковим та Царенком у серпні 2019 року укладено усну домовленість, відповідно до якої Царенко зобов'язався виконати ремонт фасаду будинку Козиркова, а той за якісно виготовлену роботу зобов'язався сплатити йому 20 000 грн.

Царенко зробив ремонт фасаду будинку та запевнив Козиркова, що робота виконана якісно. Проте через шість місяців на одній стороні будинку з'явилися бульбашки, після утворення яких фарба почала обсипатися. Згідно висновку інженера-будівельника дефекти виникли через неякісну роботу.

Визначте підстави відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт та послуг. Чи впливає на таке відшкодування той факт, що замовник прийняв роботу і визнав факт належного її виконання. Вирішіть спір.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: джерело підвищеної небезпеки, володільця джерела, каліцтво, травма, ушкодження здоров'я, недоліки товарів, робіт (послуг), виробник товару (виготовлювач),

моральна шкода, збереження майна без достатньої правової підстави.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, яка створює підвищену небезпеку для осіб, що цю діяльність здійснює, та інших осіб (ст.1187 ЦК України).

Характерні ознаки джерела підвищеної небезпеки: неможливість повного контролю зі сторони людини; наявність шкідливих властивостей; велика ймовірність завдання шкоди.

Обов'язок відшкодувати завдану шкоду джерелом підвищеної небезпеки покладається на *володільця джерела підвищеної небезпеки*.

У випадку завдання шкоди життю та здоров'ю її завдавач зобов'язаний відшкодувати: заробіток (дохід), втрачений потерпілим внаслідок втрати чи зменшення професійної або загальної працездатності, витрати, викликані необхідністю посиленого харчування, санаторно-курортного лікування, придбання ліків, протезування, стороннього догляду (ч.1 ст. 1195 ЦК України), а також видатки на поховання (ст.1201 ЦК України) та інші витрати.

Право на відшкодування шкоди, що завдана смертю особи мають *непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання*, а також *дитина потерпілого*, народжена після його смерті (ч.1 ст.1200 ЦК України).

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, за загальним правилом, здійснюється *щомісячними платежами* (ч.1 ст.1202 ЦК України). Проте, за наявності обставин, які мають істотне значення, та з урахуванням матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди, сума відшкодування може бути виплачена *одноразово*, але не більш як за 3 роки наперед (абз.2 ч.1 ст.1202 ЦК України).

Шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок конструктивних, технологічних, рецептурних та інших недоліків товарів, робіт (послуг), а також недостовірної або недостатньої інформації про них, підлягає відшкодуванню продавцем, виготовлювачем товару, виконавцем робіт (послуг) (ст.1209 ЦК України).

За *зобов'язанням із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави* особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуто майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно (ч.1 ст.1212 ЦК України).

1.4. Самостійна робота студентів

1.4.1. Задання для самостійної роботи студентів

Блок завдань (БЗ) № 1

Тема 33. Зобов'язання з договорів доручення, комісії, управління майном.

Складіть проєкт договору доручення або управління майном.

Блок завдань (БЗ) № 2

Тема 34. Зобов'язання з договорів про надання фінансових послуг

Складіть проєкт договору позики.

Блок завдань (БЗ) № 3

Тема 35. Зобов'язання з правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Складіть проєкт ліцензійного договору або франчайзингу.

Блок завдань (БЗ) № 4

Тема 37. Поняття, види та функції недоговірних зобов'язань

Проаналізувати відмінності договірних та недоговірних зобов'язань (в таблиці, із зазначенням критеріїв розмежування).

Критерії за:

1. підставами виникнення;
2. юридичною природою обов'язку заподіювача і боржника;
3. змістом зазначених зобов'язань;
4. об'єктами зобов'язань;
5. суб'єктним складом зобов'язань;
6. способами відшкодування завданої шкоди.

Блок завдань (БЗ) № 5

Тема 47. Зобов'язання із відшкодування шкоди

Складіть проєкт позовної заяви про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

1.4.2. Вимоги до виконання та оформлення студентами самостійної роботи

Самостійною роботою студента є завдання, яке виконується кожним студентом індивідуально. Для студентів денної форми навчання воно виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Самостійна робота виконується усіма студентами під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Це засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Виконані завдання самостійної роботи по кожній темі студент повинен виконати на день проведення семінарського заняття з відповідної теми, на якій завдання оцінюється викладачем. Завдання виконується відповідно до вимог, які є єдиними для усіх студентів. Виконані завдання прикріплюють у google class та отримують відповідні оцінки. Посилання на приєднання до google class студенти отримують на початку навчального семестру.

Зразок 1

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного права та процесу**

**Самостійна робота з
навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»**

Виконала:
**Ткаченко
Оксана Дмитрівна,**
студентка 3 курсу 3 групи
юридичного факультету

Перевірила:
**Гринько
Світлана Дмитрівна,**
доктор юридичних
наук, професор

**Хмельницький
2025**

1.5. Курсова робота

Курсова робота – це різновид індивідуальної творчої роботи здобувачів, яка виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами під час вивчення навчальної дисципліни, та їх комплексного застосування до вирішення конкретного фахового завдання.

Виконання курсових робіт є формою організації навчального процесу у закладі вищої освіти, а тому заміна такої форми іншими видами роботи (науковими роботами, рефератами, іншими творчими роботами) не допускається.

Метою написання курсової роботи є закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань здобувачів, розвиток навиків ведення самостійної наукової роботи, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами під час вивчення дисципліни та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання, оволодіння основними методами наукового дослідження, формулювання конкретних висновків та практичних рекомендацій за темою курсової роботи.

Завданням написання курсової роботи є формування:

- навичок самостійної роботи над навчально-методичною, монографічною і періодичною літературою;
- уміння підбирати і узагальнювати фактичний матеріал;
- досвіду виявлення закономірностей розвитку державно-правових явищ;
- уміння поглиблено аналізувати окремі юридичні категорії, поняття, явища і процеси;
- навичок практичного користування науковою термінологією та застосування нормативно-правових актів;
- уміння виявляти тенденції і прогнозувати подальший розвиток державно-правових явищ і процесів;

– уміння показувати шляхи оптимізації того чи іншого явища, давати рекомендації щодо подальшого його розвитку, а також окреслювати основні напрями підвищення ефективності механізму правового регулювання.

Написання курсової роботи з цивільного права слід здійснювати з дотриманням вимог «Навчально-методичних матеріалів до виконання курсових робіт з навчальних дисциплін кафедри цивільного права та процесу для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право».

Тематика курсових робіт

1. Особливості укладення електронних договорів.
2. Зміна та припинення цивільно-правового договору.
3. Юрисдикційна форма захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
4. Неюрисдикційні форми захисту цивільних прав учасників договірних зобов'язань.
5. Відшкодування збитків як захід цивільно-правової відповідальності за порушення договірного зобов'язання.
6. Відшкодування моральної шкоди як захід цивільно-правової відповідальності за порушення договірного зобов'язання.
7. Форс-мажор як підстава звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання.
8. Спільні риси та відмінності договірних і недоговірних зобов'язань.
9. Способи захисту прав споживачів у разі придбання ними товарів неналежної якості.
10. Особливості виконання договору купівлі-продажу нерухомості.
11. Припинення договору найму (оренди) та його правові наслідки.
12. Страхування зобов'язань з надання медичної допомоги.
13. Співвідношення договору зберігання та договору охорони у цивільному праві України.
14. Підстави цивільно-правової відповідальності у разі порушення договірного зобов'язання.
15. Цивільно-правова характеристика договору зберігання на товарному складі.
16. Договір зберігання речей у ломбарді.
17. Співвідношення довіреності та договору доручення.
18. Договір підряду та договір про надання послуг: порівняльний аспект.
19. Договір купівлі-продажу майнових прав.
20. Укладення цивільно-правових договорів через публічні закупівлі.
21. Договірні зобов'язання у сфері надання юридичних послуг.
22. Особливості договору оренди транспортного засобу.
23. Договір оренди земельної ділянки.
24. Договір зберігання речей в готелі.
25. Договір про надання косметологічно-перукарських послуг.
26. Виконання договору будівельного підряду.
27. Практичні аспекти оренди житла.
28. Безоплатні договори за цивільним законодавством України.
29. Договір страхування життя.
30. Поняття та види правопорушень у сфері виконання робіт за договорами підряду.
31. Захист прав споживачів транспортних послуг.
32. Особливості укладання договору купівлі-продажу земельної ділянки для суспільних потреб.
33. Договір про надання медичних послуг як цивільно-правовий договір.
34. Відповідальність сторін за кредитним договором.
35. Гарантійні строки (терміни) у договорах роздрібної купівлі-продажу.
36. Зміна та припинення договору довічного утримання (догляду).
37. Транспортне експердирування в Україні.

38. Право споживача на інформацію про продукцію за законодавством України.
39. Відшкодування моральної шкоди за порушення прав споживачів.
40. Договір будівельного підряду та договір підряду на капітальне будівництво: порівняльна характеристика.
41. Договір пожертви в умовах воєнного стану.
42. Особливості оренди державного та комунального майна.
43. Договірні зобов'язання про спільну діяльність.
44. Цивільно-правова відповідальність банків за порушення цивільних прав клієнтів.
45. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки в екологічній сфері.
46. Особливості відшкодування шкоди, завданої необхідною обороною.
47. Відповідальність за шкоду, завдану життю та здоров'ю пасажирів при виконанні повітряних перевезень.
48. Поняття та підстави деліктної відповідальності лікувальних закладів за неналежне лікування.
49. Компенсація моральної шкоди працівнику, завданої йому при виконанні ним своїх обов'язків.
50. Відшкодування шкоди, завданої твариною.
51. Самозахист цивільних прав та інтересів пацієнта.
52. Зобов'язання з договору довічного утримання.
53. Договір купівлі-продажу нерухомого майна.
54. Договір міни нерухомого майна.
55. Особливості укладення і виконання договорів дарування.
56. Відшкодування шкоди, завданої самозахистом.
57. Договір комерційної концесії.
58. Застосування принципів ІНКОТЕРМС при міжнародній поставці товарів.
59. Зобов'язання з відшкодування моральної шкоди.
60. Поняття та підстави деліктної відповідальності лікувальних закладів за неналежне лікування.
61. Договір перевезення пасажирів і багажу.
62. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
63. Поняття і види недоговірних зобов'язань в цивільному праві.
64. Договір поставки.
65. Договір підряду на проектні та пошукові роботи.
66. Договір лізингу.
67. Договір будівельного підряду.
68. Кредитний договір.
69. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
70. Особливості використання об'єктів інтелектуальної власності в соціальних мережах.
71. Договір перевезення повітряним транспортом.
72. Загальна характеристика договорів про надання послуг.
73. Договір перевезення пасажирів і багажу.
74. Договір таймшеру в цивільному праві.
75. Особливості ліцензійного договору.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю, що проводиться у формі екзамену

1. Договір купівлі-продажу: поняття, юридичні ознаки, сторони, форма та істотні умови.
2. Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу.

3. Права покупця у разі придбання речі неналежної якості за договором купівлі-продажу.
4. Відповідальність сторін за договором купівлі-продажу. Претензії та позови.
5. Роздрібна купівля-продаж.
6. Договір міни (бартеру). Правове регулювання бартерних операцій в Україні.
7. Продаж товарів тривалого користування у розстрочку.
8. Поняття, юридичні ознаки, сторони та істотні умови договору поставки.
9. Значення гарантійного строку, строку придатності та строку служби в договорах про передачу майна у власність.
10. Способи та порядок укладення договору поставки.
11. Виконання договору поставки. Наслідки невиконання та неналежного виконання договору поставки.
12. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
13. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
14. Договір дарування. Дарування шляхом пожертви.
15. Договір ренти.
16. Договір довічного утримання.
17. Договір найму (оренди): поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
18. Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди).
19. Підстави та наслідки припинення договору найму (оренди).
20. Договір прокату.
21. Договори найму (оренди) земельних ділянок, транспортних засобів, будівель та інших капітальних споруд.
22. Поняття та види лізингу.
23. Договір найму (оренди) житла.
24. Договір позички.
25. Договір про надання послуг.
26. Поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма договору перевезення вантажу.
27. Права та обов'язки сторін за договором перевезення вантажу.
Договір транспортного експедирування.
28. Страхування: поняття, суб'єкти та об'єкти.
29. Форми та види страхування.
30. Основні страхові поняття.
31. Договір страхування: поняття, юридичні ознаки, істотні умови та форма.
32. Зміст договору страхування.
33. Договір зберігання поняття, юридичні ознаки, сторони та істотні умови.
34. Права та обов'язки сторін за договором зберігання.
35. Спеціальні види зберігання.
36. Договір доручення: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
37. Права та обов'язки сторін за договором доручення. Підстави припинення договору.
38. Договір комісії: поняття, юридичні ознаки, сторони, предмет та форма.
39. Права та обов'язки сторін за договором комісії. Підстави припинення договору.
40. Договір підяду: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
41. Зміст договору підяду.
42. Договір побутового підяду.
43. Договір будівельного підяду.
44. Договір підяду на проектні та пошукові роботи. Зміст договору.
45. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Зміст договору.

46. Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
47. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Види ліцензій.
48. Ліцензійний договір: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
49. Зміст ліцензійного договору.
50. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
51. Договір комерційної концесії: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма. Договір комерційної субконцесії.
52. Зміст договору комерційної концесії. Відповідальність за договором комерційної концесії.
53. Договір про спільну діяльність: поняття, юридичні ознаки, сторони, істотні умови та форма.
54. Особливості договору простого товариства.
55. Припинення договору простого товариства.
56. Поняття, елементи та зміст договору доручення.
57. Поняття, елементи та зміст договору комісії.
58. Поняття, елементи та зміст договору управління майном.
59. Поняття, елементи та зміст договору позики.
60. Поняття, елементи та зміст кредитного договору.
61. Поняття та характерні риси недоговірних зобов'язань. Відмінність договірних зобов'язань від недоговірних.
62. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
63. Зобов'язання із публічної обіцянки нагороди за результатами конкурсу.
64. Зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
65. Зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
66. Зобов'язання із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
67. Поняття та підстави виникнення зобов'язань із відшкодування шкоди.
68. Відшкодування шкоди, завданої у разі правомірного її завдання.
69. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
70. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою і неповнолітньою особою, недієздатною і обмежено дієздатною особою, а також особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними..
71. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або місцевого самоврядування. Відшкодування шкоди, завданої посадовою або службовою особою органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або місцевого самоврядування.
72. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями та бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду.
73. Поняття, ознаки та види джерел підвищеної небезпеки.
74. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
75. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я фізичної особи.
76. Відшкодування шкоди, завданої смертю фізичної особи.
77. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).
78. Відшкодування моральної шкоди.
79. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого.

80. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.
81. Обставини звільнення від обов'язку відшкодувати завдану шкоду.
82. Особливості суб'єктного складу зобов'язань із відшкодування шкоди.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
2. Поняття, елементи та зміст договору управління майном.
3. Відшкодування моральної шкоди.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 15 лекційних занять за денною формою навчання.

Розподіл балів здобутих студентом під час лекцій

№ з/п	Кількість лекцій за планом															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	15	0,8	1	1,8	2,2	2,8	3,3	3,9	4,4	5,0	5,6	6,1	7,2	8,5	9,2	10

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 15 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів, наведено в наступній таблиці:

<i>Загальна кількість балів за самостійну роботу за семестр</i>	Кількість балів за один виконаний блок завдань	Кількість блоків завдань
20	4	5

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. ОВУ. 2003. № 11. Ст. 461.
2. Тенденції становлення та розвитку зобов'язального права : колективна монографія / Анікіна Г.В., Абросімов С.А., Бабійчук В. М. та ін. ; голов. ред. С. Д. Гринько. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 668 с. (Серія «Парадигма управління та права») URL: <https://irlykhuml.univer.km.ua/items/155d7f74-56a0-45f7-ae42-b0c6dd7d26e7/full>
3. Цивільне право України : навч. посіб. Ю. В. Білоусов, А. В. Ватрас, С. Д. Гринько та ін. ; за ред. Р. О. Стефанчука. Київ: Правова єдність, 2009. 536 с.
4. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник. С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін., за заг. ред. С. С. Бичкової. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Алерта, 2014. 496 с.
5. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Цивільне право України : Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Істина, 2011. 808 с.
6. Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова Цивільне право України : підручник. Київ : Істина, 2003. 776 с.
7. Договірне право України: навч. посіб. Т. В. Бондар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін. : за ред. О. В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.

8. Цивільне право України. Особлива частина : підручник. Т. В. Боднар, С. И. Бервено, С. М. Безклубий та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
9. Цивільний кодекс України : Науково-практичний коментар. Є. О. Харитонов, О. А. Підпригора, Ю. С. Червоний та ін. ; за ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко. Харків: ТОВ «Одіссей», 2003. 856 с.
10. Цивільний кодекс України : коментар. за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 1112 с.
11. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар. Є. О. Харитонов, І. М. Кучеренко, О. І. Харитонова та ін. ; за ред. Є. О. Харитонова. Харків : ТОВ «Одіссей», 2006. 1200 с.

3.2. Допоміжні джерела

Тема 29. Зобов'язання з договору про надання послуг.

1. Гриняк А. А. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. с. 18–20
2. Майданик Р.А. Договір про безоплатне надання громадянам медичної допомоги: поняття, природа, елементи. *Юридична газета*, 2013. 15 лист. № 45. с. 7.
3. Майданик Р.А. Глава 52. «Договір про надання медичних послуг». Договірне право. Особлива частина : начальний посібник. За заг. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, Т.В. Боднар. Київ: Юрінком Інтер, 2009. с. 1107–1133.
4. Мірзоян А. А. Поняття зобов'язання з надання послуг. *Держава і право*. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 32. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2006. с. 284-288.
5. Мірзоян А. А. Деякі питання систематизації договорів про надання послуг. *Університетські наукові записки*. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2007. № 4 (24). с. 229-233.
6. Телестакова А. А. Окремі питання визначення критеріїв класифікації договорів про надання послуг. *Часоп. Київ. ун-ту права*. 2011. № 1. с. 172-175.
7. Федорченко Н.В. Договірні зобов'язання з надання послуг у вітчизняному праві: розвиток та перспективи. *Право України*. 2019. № 2. с. 44-59.

Тема 30. Зобов'язання з договорів про надання транспортних та експедиційних послуг

8. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06.04.2000 р. ВВРУ. 2000. №28. Ст.222.
9. Про мультимодальні перевезення: Закон України від 17.11.2021 р. ОВУ. 2021. № 97. Ст.6279.
10. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07. 2004 р. ВВРУ. 2004. №52. Ст.562.
11. Безлюдько І. Система договорів перевезення за новим законодавством України. *Право України*. 2005. № 9.
12. Булгакова І. В. Поняття та значення договору залізничного перевезення за законодавством України. *Вісник господарського судочинства*. 2001. № 1. с. 164-167.
13. Вишневський О. Пропозиції щодо удосконалення діючого законодавства України про морські перевезення нафти і нафтопродуктів наливом. *Юридический вестник*. 2000. № 1. с. 96-102.

14. Діковська І. Відповідальність за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю пасажера при виконанні міжнародних повітряних перевезень. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 2. с.46.
15. Діковська І. Деякі питання визначення застосовуваного права до зобов'язань із міжнародних перевезень. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 12 (192). с. 76-79
16. Ємельянчик С. Договір про надання послуг у новому Цивільному кодексі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 2. с.92-96.
17. Клепікова О. Пред'явлення вантажу до перевезення морським транспортом та способи перевезення: організаційно-правовий аспект. *Право України*. 2003. № 6. с. 43-48.
18. Клепікова О.В. Правова природа коносаменту. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 10. с. 29.
19. Осетинська Г.А. Проблеми визначення класифікаційних критеріїв відмежування зобов'язань з надання послуг та поділу їх на види. *Вісник господарського судочинства*. 2004. № 2. с. 251-256.
20. Прусс В. Деякі аспекти вдосконалення законодавства, що регулює торговельне мореплавство. *Право України*. 1999. № 4.
21. Самойленко Г. Сутність договору перевезення вантажів річковим транспортом: правові питання. *Право України*. 2000. № 12.
22. Свистун Л. Довгостроковий договір на перевезення вантажів автомобільним транспортом. *Право України*. 2004. № 7. с. 62-64.
23. Свистун Л. Щодо питання відповідальності сторін за договором перевезення вантажів автомобільним транспортом. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10.
24. Свистун Л.Я. Деякі питання відповідальності сторін за договорами перевезення вантажів автомобільним транспортом. *Право і суспільство*. 2010. № 1. с. 25-29.
25. Лукасевич-Крутник Порушення договірних зоб'язань із надання транспортних послуг: поняття та види. *Право України*. 2019. № 1. с. 278-294.

Тема 31. Зобов'язання з договору зберігання та охорони

1. Про сертифіковані товарні склади та прості та подвійні складські свідоцтва: Закон України від 23.12. 2004 р. ВВРУ. 2005. №6. Ст.136.
2. Про порядок надання фінансових послуг ломбардами: Положення, Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 р. ОВУ. 2005. №21. Ст. 81.
3. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12. 2000 р. ВВРУ. 2001. №5-6. Ст.30.
4. Правила користування готелями та аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені наказом Державної туристичної адміністрації України 16.03. 2004 р. ОВУ. 2004. №14. Ст.395.
5. Дзера О.В. Відповідальність сторін договору зберігання. Договірне право України : особлива частина: навчальний посібник Н.С. Кузнецова, Т.П. Базова, Ю.В. Білоусов. Київ : Юрінком Інтер, 2009. с. 699-703.
6. Грамацький Е. Правова природа зберігання майна та його правові підстави за новим законодавством України. *Право України*. 2003. № 10. с. 108-112.
7. Грамацький Ернест Мірчевич Договір зберігання у цивільному праві : Дис. ... канд. юридичних наук: 12.00.03. КНУТШ. Київ, 2004.
8. Демчук А. Предмет та об'єкт договору зберігання на товарному складі. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 4.

9. Демчук А. Складське свідощтво як об'єкт цивільного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 2.

Тема 32. Зобов'язання із страхування

10. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. ОВУ. 2021. № 100. Ст.6545.
11. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07. 2004 р. ВВРУ. 2005. №1. Ст.1.
12. Бондарчук М. І. Правові аспекти реформування медичного страхування в Україні. Збірник наукових праць. Вип. 48: Правознавство. Чернівці: ЧДУ, 1999. с. 72-76.
13. Дараганова Н. Організація авіаційного страхування членів екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу цивільної авіації. *Право України*. 2006. № 9.
14. Кінащук Л. Види страхування та їх місце в управлінні ризиками. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 11. с. 55.
15. Кінащук Л. Організаційно-правові особливості функцій та принципів страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 10. с. 48.
16. Кінащук Л. Особливості розвитку страхової справи в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 2. с. 26.
17. Никифоров В. М. Поняття договору страхування відповідальності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Збірник наукових праць. Вип. 48: Правознавство. Чернівці: ЧДУ, 1999. с. 68-71.
18. Піліпенко С. Страхові небезпеки в договорі страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 9. С. 46.
19. Семенова К. Правове регулювання перестраховання: деякі аспекти. *Право України*. 2005. № 2. С. 40.
20. Семеняка В. Правила страхування: теоретико-правові та прикладні аспекти. *Право України*. 2007. № 4.
21. Снігерьова М. До питання про класифікацію договорів морського страхування. *Право України*. 2005. № 8.
22. Степанов О. Договір на страхування автомобіля та його види. *Право України*. 1999. № 11.
23. Супрун Л. Юридична природа договору перестраховання. *Право України*. 2006. № 2.
24. Яворський Я. Ознаки договору страхування: українська практика та зарубіжний досвід. *Право України*. 2007. № 9.

Тема 33. Зобов'язання з договорів доручення, комісії, управління майном

25. Господарський кодекс України від 18.03. 2004 р. ВВРУ. 2003. №18, № 19-20, №21-22. Ст.144. (ст.295-305).
26. Богославець В. М. Природа договірних правовідносин щодо надання правової допомоги. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 6. с. 29-30.
27. Бурлаков Р.М. Поняття та істотні умови договору на проведення аудиту. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 6.
28. Гранкіна А. Чи існують правові методи захисту клієнта від надання юридичної допомоги неналежним чином. *Держава і право*. 2007. Вип. 18. с. 244-245.
29. Крупко П. Договір доручення як форма надання повноважень при добровільному представництві. *Право України*. 2002. № 9. с. 104-109.
30. Крупко П. Наслідки неналежного здійснення добровільного представництва. *Право України*. 2002. № 10. с. 108-114.
31. Крупко П. Суб'єкти добровільного представництва за цивільним правом. *Право України*. 2002. № 5. с. 105-110.
32. Майданик Р. А. Коментар до глави «Комісія» Цивільного кодексу України.

- Законодавство України: Науково-практичні коментарі. 2005. № 3. с. 51-64
33. Сіленіна К. Користь та шкода генерального доручення. *Право України*. 2001. № 3.
34. Тропіна О. М., Дмитренко Г. М. Поняття та види договорів із надання юридичних послуг. *Право і суспільство*. № 4. 2010. с. 93-97.
35. Бічук Л. Управління майном неповнолітнього: деякі аспекти. *Право України*. 2000. №9.
36. Воронезький Р. Довірчі правовідносини в Україні. *Право України*. 1997. № 10.
37. Кривобок С. Договір управління підприємством. *Право України*. 2007. № 3.
38. Курпас Ю. В. Становлення та розвиток інституту управління майном в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004. 20 с.
39. Майданик Р. Особливості довірчого управління спільним майновим комплексом власників майнових сертифікатів. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 4. С.14.
40. Майданик Р. Поняття довірчого управління нерухомим майном. *Право України*. 2002. № 12. с. 122-125.
41. Майданик Р. Представницька діяльність довірчих товариств (цивільно-правова характеристика). *Право України*. 2002. № 4. с. 36-40.
42. Майданик Р., Смирницький Ю. Довірче управління майном в праві України. *Право України*. 1998. № 4.
43. Марченко Г. Інститут трасту в правовій системі України: перспективи розвитку. *Право України*. 2001. № 3.

Тема 34. Зобов'язання з договорів про надання фінансових послуг

44. Асаулюк А. В. Договір позики в нотаріальній практиці. *Мала енциклопедія нотаріуса*. Київ, 2007. № 2.
45. Безклубий І. А. Договір позики та його співвідношення з кредитним договором. *Мала енциклопедія нотаріуса*. Київ, 2007. № 4.
46. Безклубий І. До питання про підстави виникнення грошового зобов'язання. *Право України*. 2004. № 4. С. 57-60.
47. Безклубий І. До питання про юридичну природу договору факторингу. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 3. с. 89-92.
48. Безклубий І. Операції банку та класифікація цивільних правочинів в банківській діяльності. *Право України*. 2002. № 6. с. 57-61.
49. Безклубий І. Про предмет грошового зобов'язання. *Право України*. 2003. № 10. с. 60-63.
50. Безклубий І. Поняття безготівкових розрахункових відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 1. С. 19-22.
51. Вавженчук С. Я. Деякі аспекти правового регулювання та визначення форми договору. *Адвокат*. № 9. с. 12-14.
52. Василичук В. Правове регулювання банківського кредитування суб'єктів підприємницької діяльності. *Право України*. 2001. № 7.
53. Воробець Л. Поняття банківського кредиту та кредитних операцій банку. *Право України*. 2002. № 12. с. 62-65.
54. Зубатенко О. М. Кредитна спілка як учасник відносин у сфері господарювання. *Економіка і право*. 2009. № 1. с. 30-34.
55. Кривенда О. Визнання договору позики безгрошовим. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 11. С. 26.
56. Кривенда О. Деякі аспекти поняття і правової природи позикових відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 9. С. 49.
57. Кривенда О. Еволюція позики: досвід права Стародавнього Риму. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 1. С. 53.
58. Кривенда О. Об'єкт позики: цивільно-правова характеристика. *Підприємництво,*

господарство і право. 2002. № 2. С. 38.

59. Лепех С. Окремі проблеми майнової відповідальності за кредитним договором. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 12. С. 28.

60. Майданик Р. Фідуціарні позики і кредити (цивільно-правова характеристика). *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 9. С. 35.

61. Олексієнко М., Ольшанський В., Лилак Д., Першиков Е. Кредит і кредитні правовідносини: економічна природа і практика законодавчого регулювання: Теорія, практика, нормативна база. Київ: Козаки, 1996.

62. Оплачко Л. Застава як спосіб забезпечення кредитного договору. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 2 (29). С. 204.

63. Оплачко Л. Кредитування як банківська операція. *Право України*. 2003. № 2. с. 52-56.

64. Оплачко Л. Правове забезпечення ролі кредиту в формуванні ринкової економіки України. *Право України*. 2003. № 9. с. 61-64.

65. Оплачко Л. Способи забезпечення кредитного договору. *Право України*. 2002. № 11. с. 49-53.

Тема 35. Зобов'язання з правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

66. Мадридська угода про Міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року
URL: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_134;

67. Ніщцька Угода про міжнародну класифікацію виробів та послуг для реєстрації знаків від 12 липня 1967 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_066;

68. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022. № 2811-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 196.

69. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 205.

70. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164;

71. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64;

72. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5.07.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286;

73. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377;

74. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650;

75. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 6. Ст. 205.

76. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32;

77. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України 16.06.1999 *Відомості Верховної Ради України* 1999. № 32. Ст. 267;

78. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28;

79. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34;

80. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. *Відомості Верховної Ради України* . 1993. №21. Ст. 218

81. Інтелектуальна власність : економіко-правові аспекти : підручник. 3-тє вид ., перероб. та доп. Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 504 с.
82. Вахонєва Т.М. Авторське право і суміжні права в Україні: навчальний посібник. 2-ге видання. Київ: Дакор, 2019. 576 с.
83. Венедіктова І.В., Розгон О.В. Цивільно-правовий захист та охорона авторського права. *Форум права*. 2007. №2. С.24-29.
84. Зайцева-Калаур І.В. Авторські права журналіста. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2015. № 1(2). С. 64-71.
85. Кочина О.С. Порядок відшкодування моральної немайнової шкоди при порушенні авторських та суміжних прав в Україні: дис... канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ, 2017. 264 с.
86. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців : монографія / за заг. ред. В. В. Луця. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 256 с.
87. Право інтелектуальної власності : акад. курс: підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
88. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 336 с.
89. Стефанчук Р.О. Система особистих немайнових прав у сфері авторства. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3 (15). С. 60- 65.
90. Ульянова Г.О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату: дис... док. юр. наук. 12.00.03. Одеса, 2015. 433 с.
91. Штефан А.С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 150 с.

Тема 36. Зобов'язання з договору про спільну діяльність

92. Блажівська О. Правовий статус учасників договору про спільну діяльність. *Вісник прокуратури: Загальнодержавне фахове юридичне видання*. Генеральна прокуратура України; Нац. юр. ак. України ім. Ярослава Мудрого; КНУТШ. Київ, 2007. № 2. С. 94-102.
93. Дмитрієва Ю. Визначення поняття «договору простого товариства» та його правова кваліфікація. *Право України: юридичний журнал*. Київ, 2007. № 9. С. 96-100.
94. Коровяковська Н.С. Припинення договору простого товариства. Договірне право України : особлива частина : навчальний посібник. Н.С. Кузнецова, Т.П. Базова, Ю.В. Білоусов. Київ : Юрінком Інтер, 2009. С. 1044-1046.
95. Резнікова В.В. Договір про спільну господарську діяльність: поняття, ознаки та види. *Економіка та право: науковий журнал*. Донецьк, 2013. № 2 (36). С. 35-39.
96. Шаперенков К. Сторони договору простого товариства. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2007. № 2. С. 37-41

Тема 37. Загальні положення про недоговірне зобов'язання

97. Білоусов Ю. В., Черняк О. О. Цивільно-правовий статус споживача: у контексті адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу: Монографія. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2010. 239 с.
98. Бурлака І. Понятійна суть та юридична природа зобов'язань з відшкодування шкоди, заподіяної без вини завдавача. *Право України*. 2009. № 9. с. 106-110.

99. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія, за наук. ред. Є. О. Харитоновна. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2012. 724 с.
100. Гринько С. Д. Протиправність як обов'язкова ознака завдання шкоди для виникнення деліктних зобов'язань за дореволюційним законодавством України. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. 2010. Вип. 9. с. 84 – 88.
101. Гринько С. Д. Загальні засади деліктного права Франції, Німеччини та України: порівняльно-правовий аналіз. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. 2009. Вип. 8. с. 169-172.
102. Гринько С. Д. Значення види в деліктних зобов'язаннях. *Університетські наукові записки*. 2009. № 2. С. 51-58.
103. Гринько С. Д. Значення вини потерпілого в деліктних зобов'язаннях. *Університетські наукові записки*. 2009. № 3. с. 55-61.
104. Гринько С. Д. Підстави виникнення деліктних зобов'язань за римським правом. *Університетські наукові записки*. 2009. № 1. с. 49-55.
105. Гринько С. Д. Причинно-наслідковий зв'язок як об'єктивна умова виникнення деліктних зобов'язань в Україні. *Університетські наукові записки*. 2010. № 2. с. 66-79.
106. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія. М–во освіти і науки України; Одеська нац. юрид. акад. Одеса: Юридична література, 2008. 360 с.
107. Примак В. Вина як критерій визначення розміру відшкодування моральної шкоди. *Юридична Україна*. 2009. № 5. с. 71-77.
108. Зубар В.М. Відсутність доручення як одна з умов виникнення зобов'язання з ведення чужих справ. Матеріали міжнародної наукової конференції «Європа, Японія, Україна: шляхи демократизації державно-правових систем». Київ: ІДП НАНУ. 2000. с. 287-290.
109. Ігнатенко В.М. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 5. с. 21-23.
110. Качановський В.В. Правова природа публічної обіцянки винагороди. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання реформування правової системи України» (Луцьк, 2-3 червня 2006 р.). Юрид. факультет Волинського державного університету ім. Л. Українки. Луцьк: ВЕЖА, 2006. с. 282-285.
111. Морозова С. Є. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Цивільне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. За заг. ред. Я. М. Шевченко. Т. 2: Особлива частина. Київ: Концерн «Видавничий дім» «ІнЮре», 2003. с. 303 – 307.
112. Отрадна О.О. Недоговірні зобов'язання у цивільному праві України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 240 с.
113. Таш'ян Р.І. Односторонні правочини у цивільному праві: монографія. Харків: Право, 2010. 199 с.
114. Цивільний кодекс України: Коментар. (Із змінами та доповненнями станом на 18 лютого 2004 року), за заг. ред. Є.О. Харитоновна, О.М. Калітенко. Одеса: Юрид. літ-ра, 2004. 1112 с.
115. Чернат В. А. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. В. А. Чернат; кер. роботи Є. О. Харитонов; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2006. 20 с.

Тема 38. Зобов'язання із відшкодування шкоди

116. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від від 01.12. 1994 р. ВВРУ. 1995. №1. Ст.1.

117. Багірова І. Застосування законодавства України щодо відшкодування моральної шкоди: проблемні питання. *Право України*. 2006. № 5.
118. Барабаш О., Сиротинко С. Щодо протиправності дій при заподіянні моральної шкоди. *Право України*. 2000. № 9.
119. Бічук Л. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, заподіяну неповнолітніми. *Юридический вестник*. 2000. № 4. С. 89-93.
120. Боровська І. Право фізичних осіб на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення права на безпечне для життя та здоров'я довкілля. *Право України*. 2004. № 9. С. 58-60.
121. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія; за наук. ред. Є. О. Харитонова. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2012. 724 с.
122. Гринько С. Д. Рецепція деліктних зобов'язань римського приватного права в Україні та європейських країнах. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 264 с.
123. Гринько С. Д., Гринько Р. В. Безпілотний автомобіль як джерело завдання шкоди: цивільно-правовий аспект. *Університетські наукові записки*. 2019. Том 18. № 3. С. 91-100. URL: <file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Downloads/57-Article%20Text-96-1-10-20200602.pdf>
124. Гринько С. Д. Значення наказу командира для виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої військовослужбовцем унаслідок його виконання. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 48. С. 27-34. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/48/3.pdf>
125. Ігнатенко В. Розвиток правового регулювання позадоговірних зобов'язань. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 1 (24). С. 130-139.
126. Ігнатенко В., Приступа С. Функціонально-компенсаційний аспект зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 2 (25). С. 149-154.
127. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія; М–во освіти і науки України; Одеська нац. юрид. акад. Одеса: Юридична література, 2008. 360 с.
128. Косінов С. Співвідношення заходів захисту і мір відповідальності у цивільному праві України. *Право України*. 1998. № 12.
129. Ніжинська І. Відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями правоохоронних органів, з Державного бюджету України. *Юридический вестник*. 2002. № 11. С. 40-44.
130. Ніжинська І. Про відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів дізнання та попереднього слідства в міліції. *Юридичний вісник*. 2000. № 4.
131. Петренко В. Деякі питання компенсації моральної (нематеріальної) шкоди. *Право України*. 1995. № 5-6.
132. Примак В. Визначення вини як умови цивільно-правової відповідальності. *Право України*. 2002. № 10. С. 115-117.
133. Русу С. Історія розвитку деліктних зобов'язань в Україні. *Право України*. 2001. № 2.
134. Русу С. Підстави звільнення від відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки. *Право України*. 2002. № 4. С. 128.
135. Лазаренко Я. Особливості джерел підвищеної небезпеки в екологічній сфері: питання теорії та практики. *Право України*. 2002. № 4. С. 121-124.
136. Терещенко Н. Поняття джерела підвищеної небезпеки. *Право України*. 2000. № 11.
137. Чернадчук В. До питання про поняття моральної шкоди. *Право України*. 2001. № 2.
138. Чернадчук В. Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти. *Право України*. 2000. № 3.

139. Шимон С. Про розмір відшкодування моральної шкоди. *Право України*. 1998. № 12. С. 89-95.

4. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> — Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://www.ccu.gov.ua/uk/index> — Конституційний Суд України.
3. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
4. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
5. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
6. <http://www.minjust.gov.ua/> — Міністерство юстиції України.
7. <http://zakon.nau.ua/> — Професійна юридична система Мега-НаУ.
8. <http://www.ligazakon.ua/> — Ліга:Закон — головний правовий портал України
9. <http://www.nbu.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
10. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> — Єдиний державний реєстр судових рішень.
11. <http://npu.in.ua/> — Нотаріальна палата України